

Pedagogers bemötande av barn i förskolan

Lisa Gabrielsson
Ida Heinonen

Lärarexamen, grundnivå
Lärarexamen, 210 hp

Luleå tekniska universitet
Institutionen för konst, kommunikation och lärande

Abstrakt

Titel: Pedagogers bemötande av barn i förskolan

Av: Lisa Gabrielsson och Ida Heinonen

Nyckelord: Möten, barns perspektiv, barnperspektiv, livsvärldsfenomenologi.

Denna C-uppsats synliggör hur pedagoger bemöter barn utifrån olika perspektiv med fokus på måltidssituationen. Studiens syfte var att synliggöra hur pedagoger bemöter barn vid en vardaglig situation i förskolan. Den kvalitativa studiens utgångspunkt fanns i två frågeställningar: vilket eller vilka perspektiv visar sig i pedagogers bemötande av barnen? Hur gestaltas det i praktisk handling? Studien har sin utgångspunkt i livsvärldsfenomenologin som teoretiskt perspektiv. De metoder som användes i studien var kvalitativa intervjuer och kvalitativ ostrukturerade observationer. De som deltog i studien var fem verksamma förskollärare från två olika kommuner. Resultatet av studien är baserad på dessa fem pedagogers utsagor och handlingen. Vårt resultat visar hur pedagoger bemöter barn utifrån olika perspektiv och hur pedagoger tänker kring sitt bemötande. Det som är utmärkande i vårt resultat är att pedagogerna utgår från ett barns perspektiv och att det kan kopplas till ett relationellt perspektiv. Resultatet visar även att pedagogerna utgår från ett barnperspektiv och ett vuxenperspektiv i tron om att veta vad som är barnets bästa. Resultatet visar att barn kan ha tillskrivna roller och detta kopplas till ett punktuellt perspektiv.

Förord

Vi vill börja med att tacka alla pedagoger som deltagit i vår undersökning och som gjort det möjligt för oss att få en inblick i deras livsvärld. En person som varit ett stort stöd för oss i vårt arbete är vår handledare Gretha Wikgren. Tack Gretha för att du har givit oss din tid och stöd och framför allt för att du har fått oss att tänka steget längre.

Några betydelsefulla personer som vi vill rikta ett stort tack till är våra familjer, nära anhöriga och vänner som har stöttat oss genom hela vår utbildning och genom vårt arbete med denna C-uppsats. Utan er hade det inte varit möjligt för oss.

Vi vill även tacka varandra för den här tiden vi haft tillsammans och vi kommer att se tillbaka på denna tid som något positivt i våra liv.

Luleå 2012

Lisa Gabrielsson och Ida Heinonen

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Arbetsfördelning	2
2. Syfte	2
2.1 Frågeställning	2
3. Litteraturgenomgång	3
3.1 Lagar och förordningar	3
3.2 Barnperspektiv och barns perspektiv	4
3.3 Punktuellt och relationellt perspektiv	5
3.4 Tidigare forskning	6
3.5 Teoretiskt perspektiv	9
3.6 Fenomenologi	9
3.7 Livsvärldsfenomenologi	10
4. Metod	11
4.1 Kvalitativ forskningsintervju	12
4.2 Kvalitativ ostrukturerad observation	13
4.3 Etiska aspekter	14
4.4 Urval	15
4.5 Genomförande	16
4.6 Datainsamling	17
4.6.1 Intervju	17
4.6.2 Observation	17
4.7 Dataanalys	17
4.8 Studiens tillförlitlighet	18
5. Resultat	19
5.1 Bemötande	20
5.2 Samtalet	22

5.3	Meningsskiljaktigheter	25
5.4	Förhandling	26
5.5	Barnsyn.....	27
5.6	Sammanfattning	28
6.	Diskussion	28
6.1	Metoddiskussion.....	29
6.1.1	Giltighet & tillförlitlighet	30
6.2	Resultatdiskussion	31
6.2.1	Sammanfattning	34
7.	Förslag på fortsatt forskning	35
7.1	Implikationer för kommande yrkesverksamhet.....	35
	Referenser.....	36
	Bilaga 1	39
	Bilaga 2	40
	Bilaga 3	41

1 Inledning

Under våra år på förskolläraryrket har vi fått vara ute på en rad olika verksamhetsförlagda utbildningar. Vi har fått se både bra och mindre bra exempel på hur pedagoger bemöter barn i verksamheten. Frågan vi har ställt oss är vad är det som gör att pedagoger bemöter barn på olika sätt?

De goda exempel vi sett är hur pedagoger försöker lyssna till barnen och låter barnen komma till tals och vara med och utforma verksamheten. Skolverket (2000) poängterar att förskolan ska utveckla en demokratisk kompetens hos barnen, vilket innebär att man även verkar i demokratiska former och att förskolan som arena skapar möjligheter för samtal, möten och goda relationer. För oss är demokrati att ta vara på barnens tankar och visa respekt för det barn uttrycker. Arnér & Tellgren (2006) har studerat mötet mellan barn och vuxna och lyfter fram vikten av att låta barn komma till tals och att vi vuxna ska visa intresse för vad barnen säger, eftersom detta är en del av en demokratisk process. De tidiga erfarenheterna som barnets ges har betydelse för hur barnet själv tar andra på allvar, lyssnar och låter andra komma till tals. Vi har uppmärksammat situationer där pedagoger inte lyssnar till det barnen visar eller säger. I vissa fall har vi även uppmärksammat bristen på respekt gentemot barn. Johansson (2003b) anser att det finns enskilda pedagoger som upplever barn som problematiska och därför inte visar någon känslighet för det barnen visar. En sådan situation visas tydligt under den pedagogiska måltiden.

Vi har valt att studera om och hur pedagoger inom förskolan utgår från barnets perspektiv i sitt arbete. Enligt Pramling- Samuelsson., m.fl. (2011) så har forskningen förändrats de senaste årtiondena. Kvalitativa studier som behandlar barnens vardagliga liv har fått en större betydelse i de skandinaviska länderna. Här har vi valt att fokusera på ett område, den pedagogiska måltiden. Varför vi väljer att studera detta område är för att det är en del av det vardagliga arbetet, där pedagog och barn dagligen möts i förskolan. Med stöd i läroplanen för förskolan (Lpfö 98) och Skolverkets rekommendationer tycker vi att barnets perspektiv är något som är viktigt att studera ur pedagogens förhållningssätt. Enligt Lpfö 98 ska förskolan sträva efter att varje barn får möjlighet att påverka samt att barnen ges ett inflytande i verksamheten. Vidare nämns att förskollärare ska ansvara för att förskolan tillämpar ett demokratiskt arbetssätt där barnen aktivt deltar och att barnen får sina behov respekterade och tillgodosedda.

Vi vill veta mer hur pedagoger tänker kring sitt arbete med barn samt vilket eller vilka perspektiv som ligger till grund för deras handlande. Arnér (2009) har i sitt utvecklingsarbete kring barns inflytande i förskolan funnit att de vardagliga situationerna som uppkommer i förskolan kan analyseras ur olika perspektiv. Hon menar att om vi ska förstå barn ska vi söka efter vad som är viktigt för dem och den värld som de lever i. Vi vill veta hur och om pedagoger tar ett barns perspektiv i det vardagliga arbetet i förskolan. Eller är det den vuxnas perspektiv som ligger till grund för pedagogens sätt att möta barnen? Varför vi är intresserade av att se om pedagogerna utgår från ett vuxet perspektiv, sitt egna eller ur barnets perspektiv är för att vi vill veta hur stor plats barnets tankar och åsikter får.

1.1 Arbetsfördelning

Under arbetet med denna C-uppsats har vi båda tagit lika stor del i arbetet av innehållet. Vi har tillsammans sökt efter litteratur som vi sedan har delat upp slumpmässigt mellan varandra. Efter att vi bearbetat litteraturen på varsitt håll har vi haft en genomgång av materialet för att tillsammans ta ut viktiga delar till arbetet. Texten är skriven av oss båda, Lisa är den som har suttit vid tangenterna, men båda har bidragit till innehållet som skrivits ner. Vi har valt att inte dela upp och skriva enskilda delar var för sig. Intervjuer och observationer är gjorda av oss båda två. Vi anser att vi båda har bidragit i lika stor utsträckning eftersom att allt är bearbetat tillsammans. Därför anser vi att vi båda har tagit lika stort ansvar för arbetets innehåll.

2 Syfte

Syftet är att synliggöra hur pedagoger bemöter barn vid en vardaglig situation i förskolan.

2.1 Frågeställning

1. Vilket eller vilka perspektiv visar sig i pedagogers bemötande av barnen?
2. Hur gestaltas det i praktisk handling?

3 Litteraturgenomgång

I detta avsnitt finns en genomgång av den litteratur vi bearbetat i vår studie. Detta kommer att vara något som återkopplas till i vår slutliga analys. Vidare presenteras, i ett kortare avsnitt, för studien relevanta lagar och förordningar. Vi har även valt att redogöra kring de olika begreppen som vi använt oss av i studien. Avslutningsvis gör vi ett nedslag i den teoretiska utgångspunkten; livsvärldsfenomenologi, som ligger till grund för vår studie.

3.1 Lagar och förordningar

En fråga vi ställt oss är: Vad är det som anger riktlinjerna för arbetet i förskolan? I detta kapitel beskriver vi kort hur FN's Barnkonvention hänger samman med Skollagen (2010:800) och den nya reviderade utgåvan av Läroplanen för förskolan (Lpfö 98). Barnkonventionen (Unicef 2009) består av 54 artiklar med bestämmelser om barns rättigheter. Under artikel 13-15 beskrivs barns rätt att uttrycka sig och sina åsikter genom olika uttrycksformer till exempel, tal och skrift. En annan stark rättighet är att barns åsikter ska respekteras.

I Lpfö 98, lyfter Skolverket (2010) att förskolan vilar på en demokratisk grund där förskollärare ansvarar för ett demokratiskt arbetssätt. De som arbetar inom förskolan ska arbeta för att stärka relationer samt använda sig av samtal där alla har möjlighet att delta. Detta för att uppfylla kraven om demokratiska arbetsformer, som ska främja barns demokratiska kompetens. Här ingår även att barn aktivt får delta och får sina behov respekterade och tillgodosedda. I arbetet skall var och en verka för att främja varje människas egenvärde. ”De behov och intressen som barnen själva på olika sätt ger uttryck för bör ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av den pedagogiska verksamheten.” (s.12.)

Enligt Lpfö 98 ska lärandet baseras på samspel mellan barn och vuxna och barngruppen ska ses som en viktig del för utveckling och lärande. Varje barns uppfattningar och åsikter ska respekteras och de behov och intressen som barnen ger uttryck för bör ligga till grund för miljöns utformning samt planering av verksamheten.

Enligt Skolverket (2011) innehåller den riksdags beslutande skollagen grundläggande bestämmelser om skolväsendet. Det innefattar även vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet. Under kapitel 1, ”Inledande bestämmelser” säger Skolverket (2011) att utbildningen ska förmedla och bidra till respekt för de mänskliga rättigheterna och de demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. De visar även att barn ska ha rätten till att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom/ henne. Barnets åsikter ska tas till vara. Under kapitel 4 finns bestämmelser om hur barn skall ha inflytande över verksamheten och olika beslut som tas, i den mån att det har en betydelse för barnen. I kapitel 8, för förskolan uttrycker lagen att verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barn och barns behov samt under ”inledande bestämmelser” att var och en under utbildningen ska verka för att främja mänskliga rättigheter. Skolverket (2011) säger att läroplanen bidrar till värdegrunden och skolväsendets uppdrag med mål och riktlinjer.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att både skollagen och läroplanen för förskolan vilar på FN's Barnkonvention om barns rättigheter. Vikten av barns inflytande lyfts inom alla de tre föreskrifterna.

3.2 Barnperspektiv och barns perspektiv

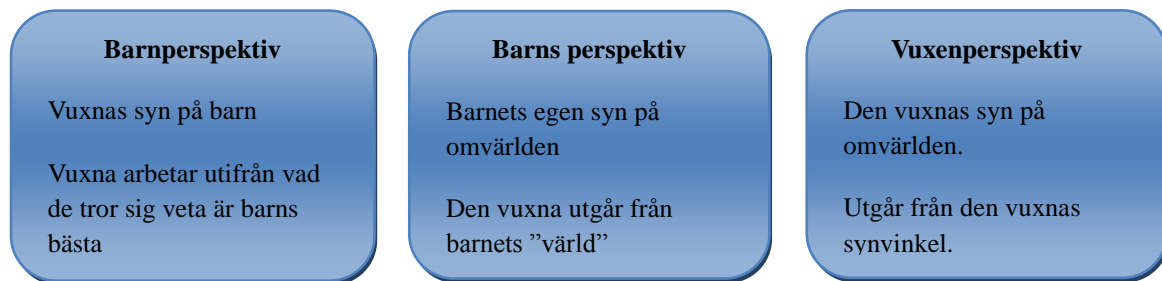
Qvarsell (2003) anser att barns perspektiv och barns rättigheter samt rätt till respekt växte fram i samband med FN's Barnkonvention. Hon anser att barns perspektiv har blivit allt viktigare och kan användas i det praktiska pedagogiska arbetet så länge det sker på barnets villkor. Varför det blivit en viktig fråga är för att barnkonventionen är något som ska följas av staten, alla kommuner och organisationer som arbetar med barn. Pramling- Samuelsson, m.fl. (2011) beskriver att varför intresset ökat för begreppen är för att det poängteras allt mer att barn skall ses som jämlika medborgare. Qvarsell (2003) belyser även att det är viktigt att förskaffa sig kunskap om barn för att kunna arbeta med barn på rätt sätt.

Barnperspektiv och barns perspektiv som begrepp är enligt forskare svårtydda begrepp med stor mångfald som går att tyda på olika sätt. Arnér (2009) har kommit fram till att det är beroende av vilken barnsyn vi har, vilket kan variera och därför är det svårt att göra någon slutlig bestämning av begreppen. Halldén (2003) beskriver problematiken kring begreppen, att det handlar om hur forskare eller pedagoger tolkar barnen och tar till vara det barnen uttrycker. Studien visade att problematiken ligger i hur vi tolkar barnen utifrån vad de säger och visar för oss, men även att samhällsbilden är en bidragande faktor. Arnér & Tellgren (2006) bekräftar att skälet till begreppens olika innebörd är att barnen inte kan göra sina röster hörda på grund av sin underordnade ställning i samhället. Arnér & Tellgren, ser det som ett begrepp som inte blivit tillräckligt studerat och att det krävs mer kunskap i frågan om dess innebörd. Johansson (2003a) lyfter problematiken och har kommit fram till att vi förstår barns perspektiv på olika sätt med utgångspunkt från vårt eget perspektiv och ur vilken forskningsansats vi väljer att studera barn. Qvarsell (2003) problematiserar perspektivens innebörd. Problematiken ligger i att det finns olika synsätt på benämningen *perspektiv*. Detta kan vara vilken position och utgångspunkt man utgår ifrån vid ett perspektivtagande eller vilket synsätt vi har och vilken teori som används i forskningen av barn. Qvarsell menar att det är svårt att avgöra vad de två perspektiven står för eftersom att barnen lever i olika världar. ”Vuxnas föreställningar om barn och hur de bör behandlas eller bemötas blir väsentliga som villkor för barnens liv, socialisation och kunskapsbildning.” (Qvarsell. 2003. s.106.) Hon anser att vuxna bör vara öppna för det barnen säger och visar och försöka bortse från idealiseringar och tron om hur barn ska vara.

Johansson (2003a) beskriver barns perspektiv som det som visar sig för barnet, barns intentioner och uttryck för mening. Hon anser att det finns en begränsning i att se barns perspektiv eftersom att vi lever i olika världar. Med detta menas att vi är olika och på grund av olika livssituationer lever vi i ”olika världar”. Hur vi än försöker kan vi inte byta kropp med varandra och därför finns en begränsning för hur mycket kunskap vi kan skaffa oss om barns perspektiv. Arnér (2009) belyser de två begreppen och hon menar på att barns perspektiv är den egna tillvaron, vad barnet ser, hör och känner samt hur de uppfattar sin omvärld. Barnperspektiv är hur vuxna ser på barn ur sitt eget perspektiv. Pramling- Samuelsson, m.fl. (2011) menar att barnperspektivet som begrepp är barncentrerat men trots det styrs av de vuxnas syn på barn som objekt.

Halldén (2003) har funnit att skillnaden mellan barnperspektiv och barns perspektiv är följande; skrivet som ett ord är att någon verkar för att ta tillvara på barns villkor och arbeta för barns bästa. Skrivet som två separata ord innebär det att man utgår från ett perspektiv som är barnets, försöker förstå det barnet erfar och barnets levda värld. Halldén. (2003) liknar det med skillnaden mellan barnkultur och barns kultur. Det kan även vara att man anlägger ett perspektiv som utgår från det enskilda barnet eller fångar en kultur som är barnets.

Halldén (2003) menar att ett barn perspektiv kan vara att ta till vara på barnens röster och tolka dem. Det handlar inte bara om att återge hur barn ser på olika saker utan att försöka förstå det som kommer till uttryck, men beroende på hur det tolkas och av vem så kan resultatet variera. Det är beroende av vad som barnet väljer att visa för oss. Pramling-Samuelsson, m.fl. (2011) beskriver barns perspektiv som barnets egen fenomenologi. För att förstå barnens värld försöker de vuxna att tolka barnens handlingar och uttalanden. Vi vill med bilden nedan ge en översikt på barnperspektiv, barns perspektiv och vuxenperspektiv och detta för att förtydliga de tre begreppen.

Figur 1. Beskrivning av barnperspektiv, barns perspektiv och vuxenperspektiv utifrån de olika begrepp som vi berör i ovanstående text.

3.3 Punktuellt och relationellt perspektiv

Arnér (2009) beskriver perspektivtagning som en del av människans värderingar och sätt att tänka om vissa sammanhang. Ur ett punktuellt perspektiv ser man människan som en egen individ med egna egenskaper. Enligt von Wright (2000) är det dessa egenskaper som utgör grunden för själva analysen. Detta är oberoende av sammanhang och ger inte samma typ av samspejlsmöjligheter som det relationella perspektivet. Där handlar det om att vi människor formas i mötet med varandra och beroende på relation så visar vi oss för varandra på olika sätt. Inom det relationella perspektivet är mötet mellan människor det som står i centrum och om problem uppstår i mötet kopplas inte detta till den enskilda individen.

von Wright (2000) menar att det relationella perspektivet ser till människans relationer i tid och rum, att människan är föränderlig och handlar på olika sätt i olika konstellationer. von Wright (2002) beskriver det relationella perspektivet där utgångspunkten är att individen är tvärsidig. För att skapa förståelse för en människa och hennes handlingar måste det relateras till ett sammanhang och relationen till andra. Detta är något som bortses ifrån i det punktuella perspektivet. Där handlar det om att den enskilda individen i sig och att personlighet är något som finns i hennes inre. Här tar man inte hänsyn till sammanhang eller sociala aspekter. von Wright belyser det relationella perspektivet i samband med lärares bemötande. Vid bemötande av barn med ett individuellt behov anser von Wright att det är viktigt att lyssna och ge utrymme till tänkande. Även om det inte finns något specifikt mål så är tänkande något som är nödvändigt och som sker hela tiden. Lärares förhållningssätt är då en viktig aspekt i det relationella perspektivet.

von Wright (2000) beskriver skillnaden mellan perspektiven i samband med individuella förutsättningar. Inom det relationella perspektivet är det viktigt att pedagogen sätter sig in i barnets situation och lyssnar till vem barnet är till skillnad från det punktuella perspektivet som är tidsbegränsat och det som varit bestämmer vad som komma skall.

Arnér (2009) förklarar att punktuellt och relationellt perspektiv är för att tolka mötet mellan barn och vuxna, för att förstå pedagogers syn på barn. Det finns olika sätt att tolka möten på och beroende vilket perspektiv som tas visar vilken syn pedagoger har på barn. Här nedan följer en bild för att förtydliga skillnaden mellan punktuellt och relationellt perspektiv.

Figur 2. Visar på skillnaderna mellan det punktuella och relationella perspektivet.

3.4 Tidigare forskning

Johansson & Pramling- Samuelsson (2001) har studerat måltidens betydelse i förskolan. Måltiden är ett viktigt inslag i verksamheten som ger tillfälle för kommunikation, lärande och omsorg. Under måltiden ges ett tillfälle för pedagog och barn att samtala med varandra. Pedagogerna upplever situationen som fridfull men samtidigt problematisk i vissa situationer. De meningsskiljaktigheter som uppstår handlar ofta om huruvida maten äts eller inte och kring barnens beteende vid matbordet. Johansson och Pramling- Samuelsson visar på olika exempel från två förskolor. Tydliga skillnader är vilket mål som finns under måltidssituationen. En förskola lägger stor vikt i att barnen ska äta sin mat samtidigt som den andra förskolan lägger vikten vid lärande och samspel. Tolkningen av studien visar vikten av att försöka förstå barns livsvärldar och att pedagogers bemötande är avgörande för hur måltidssituationen utspelar sig.

Arnér & Tellgren (2006) ifrågasätter om samhällets uppbyggnad ger barnen tillträde och utrymme till inflytande inom till exempel förskolans verksamhet och om det är möjligt att se ur barns perspektiv? De fann i sin studie att barnperspektivet kan vara en etikett på hur vi ser på barn. Det kan ses ur olika perspektiv, bland annat ett vuxenperspektiv som inte är barnets egna. De menar att genom att se barns perspektiv genom den vuxnas synvinkel blir perspektivtagandet komplext i den vuxna världen. Pramling- Samuelsson & Sheridan (2003) har i sin studie om barns delaktighet i förskolan funnit att vuxna strävar efter att fånga barns perspektiv på olika sätt. Dock blir barnens delaktighet sällan en pedagogisk fråga. Barns perspektiv och delaktighet anses vara något som hör ihop. Studien visar att närma sig barns perspektiv förutsätter att vuxna förhåller sig på ett sätt som ger barnen en egen kultur, att de erfar och förstår världen på sitt eget sätt.

Johansson (2003a) visar vad barns perspektiv kan innebära och vuxnas möte med barns perspektiv utifrån en livsvärldsfenomenologisk ansats. Hon menar att vi ser på barn på olika sätt. Den barnsyn vi själva har är av betydelse för att kunna närma sig barns perspektiv. Beroende på vilken barnsyn vuxna har i närmandet av barn ges olika resultat till vad barnen väljer att visa eller inte. ”Med barnsyn menas hur vuxna uppfattar, bemöter och förhåller sig till barnen som personer.” (Johansson. 2003b. s.81.)

Johansson (2003b) berör en annan viktig komponent då barns perspektiv intas, det är att barn ses som medmänniskor med vilka man samtalar och utgångspunkten är barnens erfarenheter. Det är viktigt att lyssna till barnens intentioner och behov. Pramling- Samuelsson & Sheridan (2003) nämner även vikten av att lyssna till och tolka det barn säger för att barnen ska kunna påverka sin egen situation och tas på allvar. Lyckas man med detta känner sig barnen förstådda och delaktiga. Arnér & Tellgren (2006) menar att pedagoger försöker och uttrycker att de utgår från barnets perspektiv, men att det i verkligheten ändå är det vuxna perspektivet som dominerar. Det finns en tendens att vuxna utgår från det vuxna perspektivet, trots att avsikten är att ta till vara på barnens tankar, lyssna på barnen och göra dem delaktiga. Arnér & Tellgren (2006) anser att då vuxna använder sig av barns perspektiv är det viktigt att de lyssnar till det barnet har att säga för att kunna skaffa sig en egen uppfattning. De menar att kommunikation förutsätter ett perspektivtagande. För att kunna sätta sig in i hur någon annan tänker innebär det att man kan se saker på olika sätt och för att detta ska blir möjligt krävs ett samspel och en mänsklig kommunikation.

Johansson (2003b) beskriver hur pedagoger bemöter barn utifrån barnens perspektiv. Genom exempel visar Johansson på pedagogers intentioner till att lyssna till det barnen uttrycker. I några exempel kan man se tydligt hur pedagoger utgår från barnet och försöker förstå vad barnet vill. Att kompromissa med barn är något som är vanligt och där försöker pedagogen att handla efter barnets villkor och sätta sig in i barnets situation. Det är sällan pedagoger frångår från barnets vilja i sådana fall, menar Johansson. Pramling- Samuelsson, I., m.fl. (2011) anser att förståelsen för barns perspektiv är viktigt för lärandeprocessen. Det viktiga är att vara lyhörd och ställa öppna frågor för att närma sig ett barns perspektiv. Dock finns det de som anser sig veta hur barn tänker utan att ha lyssnat till barnen. I mötet med barn är det viktigt att se barnets värld och möta barnet och lyssna på dem för att kunna involvera barnet på rätt sätt.

Johansson (2003a) visar på olika exempel på hur pedagoger bemöter barn. Ett exempel är en pedagog som försöker närma sig ett barns perspektiv genom att kompromissa och förhandla på barnets nivå. Men frågan är om förhandlingen med barnet är att manipulera barnets perspektiv för sin egen vinning, även om barnet är nöjd med utgången? Det visade sig att pedagoger agerar utifrån vad de tror är barnets bästa, men utifrån ett vuxet perspektiv. Trots att barn i vissa fall visar en helt annan inställning till saker än den vuxna. Johansson (2003a) fann att pedagogerna tror att barn ska lära sig vissa saker och motgångar för sitt eget bästa för att barn själva inte vet vad det är och att den vuxna tror sig veta vad det är.

Johansson (2003b) menar att vuxna kan utgå från ett perspektiv där *vuxna vet bättre*. Att vuxna ibland kan ge barn valmöjligheter innebär inte att man utgår från barnets perspektiv. De val som barnen får välja mellan ligger inom ramen för den vuxnas bestämmelser. Ett exempel som Johansson visar är där pedagoger har som regel för barnen att äta upp sin mat. Det hela handlar om att de vuxna tror sig veta barnens bästa, och det är i detta fall att äta upp den mat som serveras. Även om de vuxna uttrycker att barnens vilja är något annat så ser de ur det vuxna perspektivet. Det handlar om den maktposition som den vuxna har. Pramling- Samuelsson & Sheridan (2003) har även de funnit att vuxna låter barn komma till tals i just frågor som vuxna känner att barn kan bidra något till och att det ligger ett värde i att låta barn komma till tals. Men detta är inte att utgå från ett barns perspektiv. Studien visar att pedagoger dokumenterar och intervjuar barn för att försöka analysera barns lärandeprocess. Johansson (2003a) anser att det är då barnets perspektiv sätts åt sidan. Även om barnets perspektiv kommer till uttryck väljer pedagoger det vuxna perspektivet, det är en fråga om makt och position. Arnér & Tellgren (2006) har funnit att det är viktigt att ha i åtanke den maktposition som den vuxna har gentemot barnet. Därför behöver barn inom förskolan få möjlighet att uttrycka sina tankar och åsikter.

Pramling- Samuelsson & Sheridan (2003) menar att det viktiga är att reflektera tillsammans med barnet, vilket är något som inte förekommer i lika stor utsträckning. Arnér & Tellgren (2006) menar att samspelet blir meningsfullt när vi närmar oss varandra och ser oss själva i relation till den vi möter. Inte att individerna ses som isolerade från varandra. Pramling- Samuelsson & Sheridan (1999) belyser vikten av att respektera barn och deras tankar och åsikter i lärandeprocessen. De menar på att barn ska lära sig att visa en öppenhet och respekt för andra men att det inte är möjligt förrän barns egna åsikter respekteras och då barnen får känna sig delaktiga i verksamheten. En del av pedagogens arbete är att sätta sig in i i barnets livsvärld för att förstå barnet och möta barnet där det befinner sig, ta sig an ett barns perspektiv för att kunna utveckla barnet i sitt lärande.

Arnér & Tellgren (2006) har kommit fram till att barn inte har samma inflytande över verksamheten som de vuxna utan lever efter de villkor och regler som upprättats av de vuxnas tyckande. De menar att vi vuxna utformar lagar och regler kring barn, men utifrån den vuxnes perspektiv. Arnér & Tellgren (2006) visar även att vuxna behöver visa större respekt gentemot barn och då verksamheten planeras bör barnen ges inflytande. Barnen bör få mer utrymme eftersom att barnen är en del av verksamheten. För att ta till vara på barns perspektiv bör dem göras delaktiga.

Arnér (2009) har studerat barns inflytande i förskolan genom ett utvecklingsarbete med olika pedagoger. Pedagogerna har bland annat fått fundera över sitt förhållningssätt mot barnen. Studien visade att pedagoger sätter upp regler som de tror är för barnens bästa. Men detta visade sig inte gynna barnen. Ett exempel är en pojke som gråter och vill ha sin napp som tröst. Dock får han inte den eftersom att det finns regler över napp- användandet på förskolan. Studien visade att det finns en oro hos pedagogerna, att tappa kontrollen. Ett argument i exemplet ovan var rädslan för att pojken skulle ha napp hela dagarna och att tänderna skulle bli förstörda. Arnér (2009) menar att om pojken hellre skulle ha napp än att delta i verksamheten så är det fortfarande pedagogerna som brustit och att verksamheten bör ses över. Det innebär att om barn har rättigheter så ger det de vuxna i förskolan skyldigheter. Arnér (2009) har i slutet av sin studie visat på hur förändringar har skett hos pedagogerna och hur de har sett över sitt förhållningssätt. Detta har resulterat i att de tjarar mindre på barnen vilket i sin tur lett till bättre relationer mellan barn och vuxna, barnen har fått större inflytande och pedagogerna har insett vikten av att lyssna på barn och lära känna dem. De pedagoger som var med i studien reflekterade över att verksamheten fått en positivare stämning då de gett barnen mer utrymme och tagit del av barnens tankar.

Johansson (2003b) visar i sin studie att de flesta pedagogerna visar en stor respekt för barnen och att de arbetar utifrån barnens behov och intressen. En önskan om att förstå barnens intentioner finns och att de vill förstå de barnen uttrycker. I vissa fall utgår pedagogerna från den vuxnas perspektiv och det är i situationer som de själva inte ser som förhandlingsbara och där de inte förstår barnets intentioner. Studien visar att respekt gentemot barn bör vara genomgående tema i arbetet med barn då respekten för barn blir ett mer självklart förhållningssätt. Arnér & Tellgren (2006) har i sin studie funnit att det är viktigt att de vuxna skapar sig en relation till barnet där det finns en ömsesidig respekt. Att samtala och lyssna till det barnen har att säga är något som är viktigt i relationer och att barn känner att deras tankar och åsikter får komma till uttryck.

Sammanfattningsvis kan vi se att tidigare studier som bedrivits inom vårt område är eniga om att barns perspektiv och barnperspektiv är ett svårbenämnda begrepp. För oss innebär barns

perspektiv att pedagoger utgår från barnens livsvärld och söker kunskap och förståelse för den. Barnperspektiv för oss är att pedagoger arbetar för barns välbefinnande och barns bästa utifrån vad pedagogen anser vara bäst för barnet. Därför anser vi att det vuxna perspektivet ligger nära barnperspektivet. Eftersom att den vuxna utgår från sitt eget perspektiv i verkan för barnets bästa. Tidigare studier visar att vuxnas bemötande av barn är avgörande för verksamheten och att samtal är av betydelse där den vuxna visar ett intresse för det barnet uttrycker.

3.5 Teoretiskt perspektiv

Vi har valt att studera ur ett livsvärldsfenomenologiskt perspektiv för att få svar på vårt syfte som är att synliggöra hur pedagoger bemöter barn vid en vardaglig situation i förskolan. Vi vill ta del av deras livsvärld inom förskolan och förskaffa oss kunskap om den. I vår studie söker vi efter förståelse kring pedagogernas handlingar och därför anser vi att det livsvärldsfenomenologiska perspektivet är passande för vår studie. I detta avsnitt gör vi ett nedslag i fenomenologin som teori för att sedan avsluta med livsvärldsfenomenologin.

3.6 Fenomenologi

Enligt Bengtsson (2005) har begreppet fenomenologi sitt ursprung i grekiskan och betyder ”det som visar sig”. Vidare nämner Bengtsson (2005) att det finns olika inriktningar inom fenomenologi. Men de olika inriktningarna har två tydliga gemensamma nämnare; att uppmärksamheten är riktad mot fenomenet och en eftergivenhet mot fenomenet.

Dahlberg, K., Dahlberg, H., & Nyström, M. (2008) belyser att fenomenologi och livsvärlden i samband med forskning och det som studeras inom livsvärlden kallas för fenomen. Inom fenomenologin handlar det om att studera subjekt i beroende till objekt. De beskriver subjektet som forskaren och objektet som det som ska undersökas, det kan till exempel vara en pedagog. Relationen mellan subjekt och objekt är avgörande för hur mycket erfarenhet som skapas i mötet. Det är först när det vi studerar visar sig för oss som det kan bli förstått som fenomen, de är beroende av varandra. (Alerby. 1998. Dahlberg, K., Dahlberg, H., & Nyström, M. 2008. Ferm. 2003.) Dahlberg, K., Dahlberg, H., & Nyström, M. (2008) har funnit att objektet som undersöks ska ha möjligheten att visa sig för subjektet, i det här fallet; forskaren. Hur forskaren närmar sig subjektet blir avgörande för vad som visar sig. Enligt studien är fenomenologi världen som vi upplever den ur olika vinklar och variationer.

Bengtsson (2001) beskriver fenomenologin som en erfarenhetsfilosofi och metod, där erfarenheten är utgångspunkten. Erfarenheter skaffar vi oss på olika sätt, men som metod är det viktigt att se till ett objekts alla egenskaper och betydelser. För att studera ett objekt får man inte ta något för givet eller ha förutfattade meningar. Erfarenheter är vad Bengtsson (2001) beskriver som en ”stum början”. Även om det finns tidigare teorier kring det som ska studeras så kan nya erfarenheter bidra till något annat. Det viktiga är att se saker som de visar sig och att vara öppen för det.

Bengtsson (2005) belyser att den grundläggande innebörden inom fenomenologin är att subjektet alltid är riktat mot något annat än sig själv och visar sig för någon annan. Dahlberg, K., Dahlberg, H., & Nyström, M. (2008) har funnit att fenomenologi är något vi erfar. Den relation vi har med världen och de erfarenheter som vi skaffar oss bidrar till hur vi upplever den. För att kunna förstå hur saker visar sig bör vi ge dem möjlighet att visa sig för att kunna studera ett fenomen.

3.7 Livsvärldsfenomenologi

Bengtsston (2005) anser att fenomenologi och livsvärld är något som hör ihop. För att studera ett fenomen innebär det att man även tar del av en livsvärld. Det är viktigt att inom forskning ur en livsvärldsfenomenologisk ansats att livsvärlden är möjlig att undersöka och att det inte stannar i att vara en filosofi. Enligt Bengtsson (2005) är livsvärlden ett filosofiskt begrepp. Livsvärlden är den värld där individen upplever saker och den värld människan befinner sig i. Det handlar om dennes liv och hur det utspelar sig. Det är en social värld vi lever i tillsammans med andra människor, så länge vi lever menar Bengtsson. Det är inget vi kan undgå. Johansson (2001) beskriver barns livsvärld som den grundläggande synen vi har på människan och att livsvärlden är en ”mellanvärld” där det kollektiva och individuella bildar en helhet. Förskolan är en del av barns livsvärld där barn och vuxna lever tillsammans och det är i livsvärlden som barnet lär känna sig själv och är en del av deras tankar och föreställningar.

Bengtsson (2001) liksom Dahlberg, K., Dahlberg, H., & Nyström, M. (2008) beskriver livsvärlden som den värld vi lever i och i den världen skaffar vi oss erfarenheter. Det är kunskapsteoretiskt och metodologiskt verktyg som används för att förstå människan och inom livsvärldsforskning används detta för att undersöka mänskliga erfarenheter utifrån livsvärlden. Det är genom vårt vardagliga liv vi får erfarenheter men det är inget vi reflekterar över i vardagen utan tar det för givet. Dahlberg, K., Dahlberg, H., & Nyström, M. (2008) har kommit fram till att vi reflekterar endast över de misstag vi gör och att vi tar för givet det som är oss närmast. Det är först när vi reflekterar över det vi erfar som vi kan studera och förstå livsvärlden. I studien av människor handlar det om att försöka förstå och förskaffa sig kunskap om den värld hon lever i, försöka förstå det som är underförstått och reflektera över det som vi erfar. Vi är alla del av samma livsvärld, men den har samtidigt olika betydelser för oss eftersom att vi erfar den på olika sätt. Vår egen livsvärld är unik. Därför bör man ha en varsam och nyfiken inställning till andras livsvärldar då de ska studeras.

Dahlberg, K., Dahlberg, H., & Nyström, M. (2008) lyfter fram att då vi studerar någons livsvärld och skaffar oss kunskap om den, är det mer än bara kunskap om den världen, det finns ingen specifik verklighet. Det krävs en öppenhet för annan kunskap om världen och att den kan ses på ett nytt sätt. Vi har alltid vårt eget bagage med egna erfarenheter och detta är något som vi människor inte helt kan komma ifrån. För att studera livsvärlden genom de fenomenologiska glasögonen behöver man ett kritiskt förhållningssätt, och att man försöker vara neutral, men våra tidigare erfarenheter är något vi inte helt kan förutsätta att det sätts åt sidan. Språket är viktigt eftersom det representerar mig som person. Då en livsvärld studeras och reflekteras över får man inte glömma sig själv och hur det bidragit till resultatet som blivit.

Bengtsson (2001) menar att Alfred Schütz bidragit till den pedagogiska forskningen om livsvärldar. Schütz (2002) har i sin studie om den vardagliga livsvärlden funnit att vardagslivets värld är en intersubjektiv värld. Genom att analysera vardagslivets värld har vi våra egna erfarenheter till förfogande, men även våra föräldrar och lärare. Denna värld har funnits innan vi föds och har redan analyserats av andra. Den vardagliga världen är social och ingen egen värld, utan delas med andra. Hur vi handlar i världen och uppfattar våra handlingar är en del av de erfarenheter som finns i världen.

Ferm (2003) menar att livsvärldsfenomenologin utgår från egna erfarenheter och världen upplevs utifrån våra sinnen. Det finns alltid något runt omkring oss och uppmärksamheten är

alltid riktad mot något. Det är först när vi reflekterar över det vi ser och upplever som vi skaffar oss kunskap om det. Ett exempel är att ett föremål är vad vi tillåter det att vara. Ett och samma föremål kan ha olika betydelser i olika världar, beroende på hur världen tillåter tinget att användas. Det vi ser kan delas in i innehåll och existens. Om vi tror oss se ett gråtande spädbarn, får det inte samma konsekvenser som om vi ser det i sin existens. Vid inbillning av spädbarnet ger det inga direkta konsekvenser på samma sätt som om vi upplever det. Genom att vi erfar det gråtande spädbarnet agerar vi utifrån våra erfarenheter eller förskaffar oss nya.

Wikgren (2003) har problematiserat och gett exempel på hur en livsvärldsfenomenologisk ansats kan komma till användning vid forskning av ett visst fenomen. Pedagogik studerad ur en livsvärldsfenomenologisk ansats är både individuell och social. Verksamheten är en plats där människor lever i en värld som inte är självvald. Och individerna handlar utifrån den individuella synen på verksamheten. Det är en social värld som speglas av människors interaktion med varandra. Alerby (1998) belyser i sin studie att livsvärldsfenomenologisk forskning lägger vikt vid att människans erfarenheter ligger som grund för agerande. Detta gör att analys och tolkning är något som inte går att förbise. Det forskade fenomenet blir därför analyserat utifrån våra egna erfarenheter men med en öppenhet mot det. Ferm (2003) menar att man inom livsvärldsfenomenologin möter människor genom att uppleva dem för att sedan analysera och reflektera och ta del av deras livsvärldar. Det hjälper oss att förstå och få kunskap om deras värld. Inom livsvärldsfenomenologisk forskning är det viktigt att klargöra vilket perspektiv som är utgångspunkten, detta för att ett och samma subjekt kan visa sig olika beroende ur vilket perspektiv det studeras. Wikgren (2003) påpekar en av svårigheterna inom forskning, redan innan vi påbörjat vår forskning kan vi ha kunskap om det fenomen som ska studeras. Detta gör det svårt för oss att vara objektiva, men att det kan ses som en utmaning till att skaffa sig nya erfarenheter.

4 Metod

I detta avsnitt visar vi på vilka tillvägagångssätt vi använt oss av i vår kvalitativa studie. Vi ansåg att den kvalitativa studien var mest lämpad eftersom att vi studerar människor i ett socialt sammanhang. Enligt Løkken & Søbstad (1995) är en kvalitativ studie helhetsinriktad, det innebär att forskaren ser en koppling mellan individ och sammanhang. Därför valde vi att göra kvalitativa forskningsintervjuer och kvalitativa ostrukturerade observationer med fem utvalda pedagoger som är verksamma inom förskolan. Stukát (2011) anser att många väljer att använda sig av kända metoder som känns lätta att använda sig utav. Att använda sig av en kombination av metoder kan bidra till utökad information. Vi valde att använda oss av både intervju och observation för att vi ville få så mycket information som möjligt. Vi ansåg att dessa metoder skulle ge oss den informationen vi behövde.

Enligt Stukát (2011) har den kvalitativa studien sin inriktning hos fenomenologin. Det forskaren är ute efter är att tolka och förstå resultatet som kommer från öppna intervjuer och ostrukturerade observationer. Eftersom vi har valt att studera ur en livsvärldsfenomenologisk ansats söker vi svar på hur pedagogerna handlar och ser på sin livsvärld. Vi har valt att ta på oss våra livsvärldsfenomenologiska glasögon som Bjurwill (1995, s.49) skriver om i sex steg. Vi använder dem på följande sätt:

1. Genom våra livsvärldsfenomenologiska glasögon kan vi se pedagogens värld, utan att vi lägger några egna värderingar om den.

2. Glasögonen får oss att se pedagogens värld i det stora med en röd tråd till vår egen värld.
3. Vi är uppmärksamma på att se världen på olika sätt.
4. Vi lägger vikt i att reflektera över det vi ser och göra oss medvetna om vårt eget sätt att tänka.
5. Vi är självkritiska till det vi ser och ompröva våra ställningstaganden för att ta reda på mer.
6. Genom att tolka pedagoger vill vi få det dolda att framträda.

4.1 Kvalitativ forskningsintervju

Vi valde att göra en intervju innan vi började observera pedagogerna. Detta för att med observation se om det som sagts i intervjun stämmer i praktiken. Enligt Kvale & Brinkmann (2009) ligger fokus inom kvalitativ forskningsintervju på specifika situationer där man vill åtgärda kunskap om hur intervjupersonen handlar i specifika situationer och varför hon handlar som hon gör. Trost (1997) menar att den kvalitativa intervjun används som insamling för data, där information samlas för att förstå hur den intervjuade känner, tänker och upplever den världen hon lever i.

Kvale & Brinkmann (2009) menar att den kvalitativa forskningsintervjun har sin grund inom fenomenologin. Det forskaren vill veta är hur den intervjuade upplever sin livsvärld och tolkar detta utifrån intervjun. Den halvstrukturerade livsvärldsintervjun är liknande ett vardagligt samtal, men som har sin utgångspunkt i ett syfte. Den som intervjuar försöker förstå den intervjuade personens livsvärld och följer en intervjuguide. Kvale & Brinkmann (2009) beskriver den halvstrukturerade livsvärldsintervjun som ett sätt att få veta så mycket som möjligt om den intervjuades livsvärld. En halvstrukturerad livsvärldsintervju har sina bestämda frågor men anpassas efter de svar som ges av den intervjuade personen. Personen som blir intervjuad väljer själv var fokus ska ligga och den som intervjuar ställer frågor som är baserade på den intervjuades svar. Det är inte ett öppet vardagssamtal eller ett strukturerat frågeformulär utan temat är förutbestämt men det är den intervjuades vardagsvärld som ligger i fokus och hur denne ser på upplevda fenomen. Det sker ingen öppen dialog utan det är intervjuaren som ställer frågorna och intervjupersonen som ska besvara dessa. Intervjuaren är den som väljer ämne och som sedan analyserar svaren.

Trost (1997) förklarar skillnaden mellan kvalitativ och kvantitativ studie. En kvalitativ intervju är då intervjuaren ställer enkla och raka frågor och får innehållsrika och komplexa svar. Det är syftet som avgör vilken slags metod man kommer att använda sig utav i sin studie. En förenklad skillnad mellan kvalitativ och kvantitativ studie är att den kvantitativa studien ofta berör siffror till exempel hur många som äter frukost på morgonen. Inom den kvalitativa studien vill man med hjälp av till exempel intervju försöka förstå varför människor resonerar eller reagerar på olika sätt.

Genom att göra en intervjuguide med öppna frågor vill vi skapa ett neutralt klimat, vi vill undvika en stel situation för att den intervjuade ska känna sig bekväm och vilja berätta så mycket som möjligt för oss. ”Den kvalitativa intervjun är en forskningsmetod som ger ett

privilegierat tillträde till människors upplevelse av den levda världen.” (Kvale & Brinkmann, 2009, s.45.) Genom att använda en halvstrukturerad livsvärldsintervju söker vi efter att få veta hur pedagoger uppfattar sin vardagsvärld inom förskolan, vi söker efter deras kunskaper om sin levda värld. Kvale & Brinkmann (2009) anser att kunskap om det område som intervjun berör är av vikt. Det är viktigt att det finns förkunskaper hos den som intervjuar för att kunna utveckla sin studie och ställa rätt frågor och följdfrågor. För att kunna ställa de rätta frågorna är intervjuguiden viktig men det är även av stor vikt att visa en öppenhet för intervjupersonen och verkligen lyssna till det som den har att berätta. För att göra en halvstrukturerad livsvärldsintervju har vi valt att använda oss av en intervjuguide. Kvale & Brinkmann (2009) beskriver intervjuguidens utformning på så sätt att utgångspunkten är syfte och frågeställning och utifrån dessa kan följdfrågor ställas. Vår intervjuguide finns med som Bilaga 1. Bilaga 2 visar hur vi formulerade om intervjuguiden till intervjufrågor.

4.2 Kvalitativ ostrukturerad observation

Stukát (2011) menar att observation kan vara ett bra komplement till intervjuer eftersom att informationen som ges under en intervju kanske inte är sanningsenlig då det kommer till praktiken. Genom en observation kan forskaren se hur personer egentligen gör och kunskapen inhämtas direkt från sitt sammanhang. Varför vi har valt att både intervju och observera är för att få en större inblick i pedagogernas bemötande av barn i förskolan och hur de handlar vid måltidssituationen. Enligt Gillham (2008) är det fördelaktigt att använda sig av olika metoder i en studie, intervjun kan bidra med kunskap om personers tankar och observationerna ger en tydligare bild av praxis. Han anser att observationer kan bidra till ny kunskap om det vi trodde oss redan veta en del om. Även om vi är bekanta med förskolans värld skiljer den sig åt från förskola till förskola. Via observation kan vi förskaffa oss nya kunskaper och analysera pedagogernas bemötande. Gillham poängterar att varför man väljer att observera är för att få kunskap om varför människor gör som de gör. Vi får inte bara veta vad de säger utan även hur de handlar. Gillham (2008) liksom Stukát (2011) anser att den observation ger kvalitativ data som kan ge en djup analys.

Løkken & Søbstad (1995) visar att den kvalitativa observationen även den består av delar inom fenomenologin. Att vara medveten om sin egen roll är viktigt vid en observation. Forskning ur det fenomenologiska perspektivet handlar om hur människor lever i sin livsvärld och hur det tydliggörs för forskaren. Forskaren utgår inte från att finna någon form av sanning men en medvetenhet om att vara objektiv är av vikt då det kan finnas en tendens till partiskhet.

Varför vi har valt att göra en kvalitativ, ostrukturerad observation är för att den är mest lämpad för att studera beteende hos människor i sociala situationer. Enligt Gillham (2008) är en kvantitativ strukturerad observation inte att föredra då studien handlar om mänskliga beteenden i sociala situationer samt att en strukturerad observation kan väcka mer frågetecken än vad som besvaras. Løkken & Søbstad (1995) beskriver den kvalitativa observationen på så sätt att man söker efter ett sammanhang med betoning på samspel mellan människor. Inom kvalitativa observationsmetoder studeras olika delar som är av intresse, men de studeras ur ett sammanhang och man söker efter en helhetsuppfattning. Vid kvantitativ observation riktas fokus på en individ i taget och beskriver ett beteende som uppstått just där och då.

En ostrukturerad observation är enligt Stukát (2011) en observation som genomförs och skrivs ned i löpande text. Gillham (2008) menar att en ostrukturerad observation inte behöver vara

helt utan struktur, det skulle göra det hela komplicerat. Det finns alltid något som ska studeras och detta kan struktureras upp innan observationen. Gillham (2008) belyser även nackdelen med en observation, beroende på social konstruktion och dagsform kan observationer ge olika utfall. Detta är något vi har funderat över men på grund av tidsaspekten hann vi inte göra mer än en observation.

4.3 Etiska aspekter

I vår studie har vi utgått från Vetenskapsrådets fyra huvudkrav. Enligt Vetenskapsrådet (2002) är det fyra huvudkraven: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Här nedan följer en förklaring från Vetenskapsrådet (2002):

Informationskravet berör den information som lämnas till undersökningsdeltagarna och det ska innehålla information om deras uppgift i undersökningen. De skall även upplysas om att deltagandet är frivilligt och att de när som helst kan avsluta sitt deltagande i studien.

Samtyckeskravet innebär att samtycke ska finnas från undersökningsdeltagarna.

Konfidentialitetskravet lägger vikt vid undersökningsdeltagarnas konfidentialitet och det innebär att uppgiftslämnarna inte skall kunna identifieras i studien.

Nyttjandekravet innefattar den insamlade datan som endast får användas till vidare forskning där den forskaren följer samma etiska principer. Uppgifter får inte lämnas ut för kommersiellt bruk.

Vi har följt de fyra forskningsetiska principerna och detta är även något undersökningsdeltagarna har fått ta del av i form av ett brev som finns som Bilaga 3. Vi har även informerat deltagarna om att de får ta del av vår studie då den har publicerats. Enligt Vetenskapsrådet (2002) är det en rekommendation att berörda personer som är intresserade får ta del av studien.

Vi har varit noga med att poängtera för personerna som blivit intervjuade och observerade att det är strikt konfidentiellt. Trost (1997) anser att detta innebär att den som blir intervjuad och i detta fall även observerad inte framställs så att dennes identitet kan avslöjas. Den som intervjuar får under inga omständigheter berätta vem som blivit intervjuad och vem som nekat till intervju. Vi har valt att hålla personerna konfidentiella och inte heller skriva ut vilken kommun de är verksamma inom. Detta även för att två av pedagogerna arbetar på samma avdelning. För att undvika att igenkänning av den intervjuade personen tas enbart de väsentliga uppgifterna med. I vårt fall innebär det att pedagogerna får ett fiktivt namn.

Kvale & Brinkmann (2009) betonar vikten av att ge rätt information till dem som ska intervjuas. Att syftet med studien ska framgå och att hela intervjun kan komma att publiceras. En annan etisk fråga som berörs är studiens vetenskapliga kvalitet. Då intervjun analyseras och transkriberas bör det göras med försiktighet och grundlighet. Den intervjuade bidrar med sina erfarenheter och känslor kring ett fenomen, detta är något som bör respekteras och hanteras varsamt. Vid bearbetning av materialet är det då viktigt att tänka konfidentialiteten.

Olsson & Sörensen (2001) har kommit fram till att det är viktigt att personer som är med i en undersökning ges god information om vad studien innehåller, upplägg och dess syfte. Det är

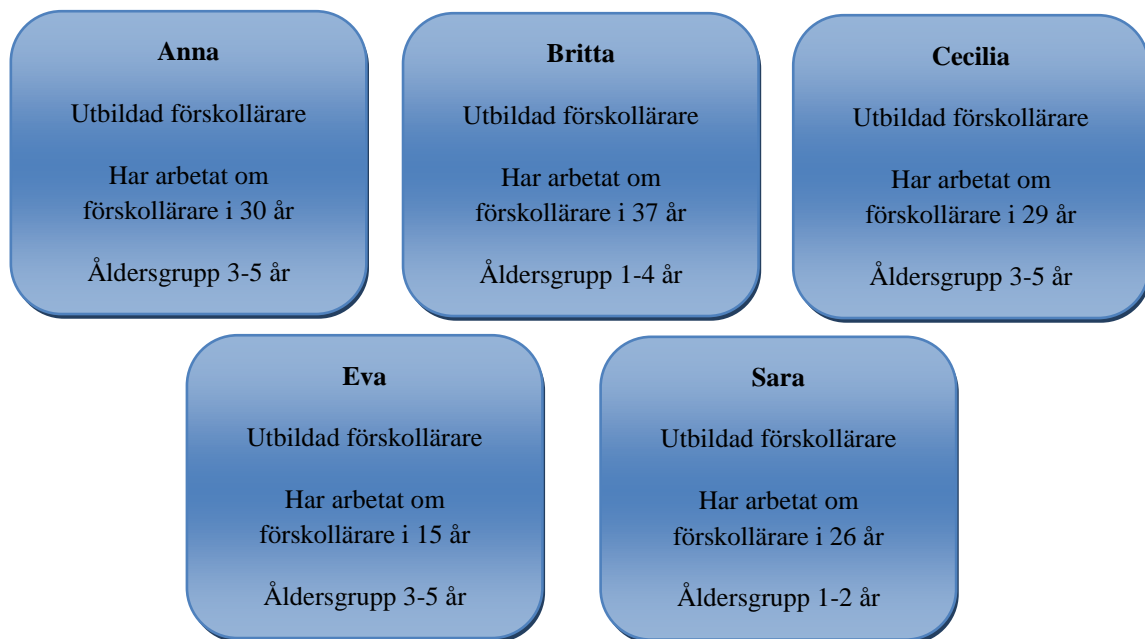
viktigt att personer ger sitt godkännande för studiens innehåll. Kvale & Brinkmann (2009) upplyser att forskare kan med fördel radera material efter det har använts för att den intervjuade personen ska förbli konfidentiell. I vårt fall blev det inspelade materialet raderat efter bearbetning.

Gillham (2008) anser att en observation utskriven inte kan ägas av den som blivit observerad på samma sätt som intervjun. En utskriven intervju kan sändas till den intervjuade för att checka av att det som sagts är sanningsenligt och så att den intervjuade kan komplettera med svar om den känner att det transkriberade inte stämmer överens med det sagda. Observationen ger med andra ord inte lika stort inflytande som intervjun för de personer som blir studerade.

4.4 Urval

Vi har valt att intervjua och observera fem aktiva pedagoger från tre förskolor, i två olika kommuner. Alla undersökningspersoner är kvinnor och vi har valt att inte nämna personerna vid namn. Istället har vi valt att kalla dem för Anna, Britta, Cecilia, Eva och Sara.

Här nedan följer en presentation av varje pedagog.

Figur 3. Visar på en översikt över de fem pedagogerna som deltagit i vår undersökning. Här förklaras vilken utbildning pedagogerna har, hur länge de varit verksamma förskollärare och vilken åldersgrupp de arbetar med.

De fem utvalda pedagogerna är slumpmässigt utvalda pedagoger. Med tanke på tiden så begränsade vi oss till fem pedagoger och vi ansåg även att de kan ge oss den information som vi behövde. Trost (1997) menar att det kan vara bra att begränsa sig till ett färre antal kvalitativa intervjuer eftersom att materialet kan bli ohanterbart och att få intervjuer kan bidra till större kvalitet då det är lättare att hantera. Enligt Stukat (2011) kan analysen av intervjuer bli för ytlig om man har tidsbrist och många intervjuer att analysera. Tiden var även något vi hade i åtanke då vi valde att välja antalet pedagoger att intervjua och observera. Gillham (2008) belyser att observera kräver tid och det är därför det inte är lika vanligt förekommande

som intervjuer. Detta var något som vi var medvetna om och även det var avgörande i valet av antal pedagoger.

Vi hade svårt att finna personer som ville ställa upp och har även haft tre bortfall. Orsaken till ett av bortfallen var sjukdom och två av pedagogerna kunde inte medverka på grund av tidsbrist i sitt arbete. Men vi fick veta detta i god tid och valde att fråga vidare så att vi skulle få minst fem pedagoger att intervjua och observera. Stukát (2011) beskriver bortfall som något vanligt i forskningssammanhang och att det kan vara avgörande för studiens resultat. I vårt fall vet vi inte hur avgörande bortfallen är för vårt resultat men vi har som ovan nämnts tagit kontakt med andra pedagoger för att få det minsta antalet vi ville ha.

4.5 Genomförande

Vi valde att ta personlig kontakt med tre av våra intervjupersoner, med detta menar vi att vi besökte förskolan som de arbetar på och hade med oss information om vårt arbete. Detta var i form av inledning, syfte och forskningsfrågor. Vi ville att de skulle få en inblick i vårt val av studie. Vi berättade om att det hela är konfidentiellt och att de får ta del av det färdiga arbetet. Vid detta tillfälle bokade vi tid för intervju på tider som passade dem bäst. Resterande två pedagoger kontaktade vi via telefon för att informera om vårt syfte med studien samt för att boka tid. Även där var vi noga med att informera om att vårt arbete är konfidentiellt.

Intervjuerna genomfördes på pedagogernas arbetsplats, förskolan. Vi satt i ett avskilt rum och valde att båda närvara vid alla intervjutillfällena. Trost (1997) beskriver fördel och nackdel med att vara två vid en intervju. Att vara två personer kan vara positivt som stöd i själva intervjun. Eftersom att vi inte är vana vid att intervjua tycker vi att det är passande att vi är två personer som kan stötta varandra och hjälpas åt om någon skulle bli osäker. Vid intervjuerna har vi intervjuat varannan pedagog, men vi har båda funnits med som stöd för varandra och båda har kunnat ställa följdfrågor till de intervjuade. Trost anser dock att det kan ge motsatt effekt att vara två då det kräver ett samspel. Därför valde vi att genomföra provintervjuer med personer i vår omgivning innan vi genomförde dem med våra utvalda pedagoger. Vidare anser Trost (1997) att det kan bli ett obehag för den som blir intervjuad och att den kan känna sig i underläge. Två mot en blir en fråga om maktposition. En annan nackdel kan vara att de två som intervjuar inte är samspelade och kan försvåra intervjun. Därför såg vi till att studera våra intervjufrågor och göra test på personer som vi känner för att vara så väl förberedda som möjligt. Vi frågade pedagogerna om de kände sig bekväma om vi var två och intervjuade och detta gick bra för alla intervjuade. Vi kände att det i vårt fall inte var något problem.

Kvale & Brinkmann (2009) menar att använda sig av intervju inom forskning är inte så enkelt som många kan tro. Genom erfarenheter så lär man sig hur man ska intervjua och få svar på sitt syfte. Vi har gjort det under vår utbildning men kände att vi inte var vana intervjuare och därför valde vi att vara två. Då vi avslutade vår intervju valde vi att boka tid för observationstillfället. Eftersom att vi ville analysera våra intervjuer innan vi observerade så bokades tiden in en vecka senare. Vid intervju av "Sara" så skedde intervjun dagen efter observationstillfället, eftersom att detta var det som passade Sara bäst.

Vi valde att genomföra observationerna vid ett tillfälle med vardera pedagog där vi studerade måltidssituationen. Vi placerade oss en bit ifrån bordet men försökte sitta nära för att kunna ha en god uppsikt över pedagogen. Enligt Løkken & Søbstad (1995) bör observatören hitta en passande plats där denne ostört kan se vad som händer. Vid ett tillfälle fick vi dela på oss då

pedagogerna arbetar på samma avdelning och satt i skilda rum. Där valde vi slumpmässigt ut varsin pedagog.

Utifrån vår analys ville vi veta hur pedagogerna bemöter barnen vid måltidssituationen. Och valde därför att utgå från tre punkter vid vår observation:

- Hur bemöter pedagogen barnen?
- Vad säger pedagogen?
- Vad gör pedagogen?

Med stöd i dessa punkter skrev vi en löpande text och vi använde oss av punkterna som stöd för vad vi ville veta.

4.6 Datainsamling

4.6.1 Intervju

Vid intervju använde vi oss av en bandspelare för att samla in material. Kvale & Brinkmann (2009) anser att ljudinspelningar ger den som intervjuar möjlighet att koncentrera sig på ämnet och dynamiken under intervjun till skillnad om intervjun ska skrivas ned under tiden intervjun sker. Detta var något vi hade i åtanke då vi planerade hur intervjuerna skulle genomföras. Trost (1997) menar att vid användning av bandspelare så kan data bearbetas vid flera tillfällen, men detta tar tid. Vi har lyssnat igenom våra intervjuer och sedan transkriberat materialet som underlag för vår analys. Vi har även haft möjlighet att gå tillbaka till våra intervjuer för att analysera med hjälp av bandspelaren. Enligt Kvale & Brinkmann (2009) kan man vid en kvalitativ forskningsintervju ta tillvara på det som sägs men även hur det sägs. Därför har hela intervjun transkriberats ordagrant och med pauser för att sedan kortas ned då vi funnit det som svarar mot vårt syfte.

4.6.2 Observation

Vid observation har vi använt oss av papper och penna för att dokumentera det som skedde. Observationerna genomfördes under vecka 6 och 7. Då det var måltidssituationen vi ville studera så ägde observationerna rum vid lunchtid. Observationerna pågick under cirka 30 minuter utan paus. Vid varje slutfört observationstillfälle transkriberades materialet på dator samma dag, detta för att vi ville ha situationen färskt i minnet ifall vi missat att skriva ned något. Vi skrev ut hela händelseförloppet där det ingick vad pedagog och barn sa och hur de handlade. Løkken & Søbstad (1995) menar att observationer med fördel ska bearbetas så fort som möjligt efter det att observationen är genomförd, detta för att observatören ges tillfälle att skriva ned sina associationer.

4.7 Dataanalys

I vår analys har vi utgått från tidigare forskning, livsvärldsfenomenologisk teori och de olika perspektiven: barns perspektiv, barnperspektivet och vuxenperspektivet, även relationellt och punktuellt perspektiv. Med barns perspektiv menar vi att pedagogen utgår från det barnet uttrycker och det enskilda barnets livsvärld. För oss är barnperspektivet hur pedagoger ser på barn och hur de handlar i tron om att veta vad som är bäst för barnet, vi anser att det ligger nära ett vuxenperspektiv. Johansson (2003b) menar att vuxna utgår från ett vuxet perspektiv

där den vuxna tror sig veta bättre.

Løkken & Søbstad (1995) beskriver tillvägagångssättet vid beskrivning och tolkning av en observation. Först sker observationen genom våra sinnen, sedan beskrivs den genom nedtecknande och efter det är det tolkning av observationen. De menar att det sker en analys genom hela processen. Kvale & Brinkmann (2009) redogör kring analys och att det innebär att utskriften av en intervju delar upp intervjun i olika avsnitt.

För att kunna analysera vår insamlade data från observationer och intervjuer har vi använt oss av meningscentrering. Enligt Kvale & Brinkmann (2009) innebär det att forskaren gör en kort sammanfattning av den intervjuades svar. Kvale & Brinkmann (2009) visar att en intervjuanalys omfattar fem steg. Vi har använt oss av dessa fem steg vid analys av både observation och intervju. Vi beskriver dem på följande sätt:

Steg 1: Vi läste igenom observationerna och intervjuerna för att bilda oss en helhet.

Steg 2: Tog vi fasta på det den intervjuade uttryckte kring sitt bemötande av barnen och i observationerna sökte vi reda på situationer där pedagogerna bemötte barnen på olika sätt.

Steg 3: Vi formulerade fem teman som är genomgående för vår studie.

Steg 4: Med utgångspunkt i studiens syfte ställde vi oss frågor kring pedagogernas bemötande av barnen.

Steg 5: I det sista steget knöt vi samman observation och intervju i en beskrivande text.

Gillham (2008) anser att analysen av en ostrukturerad observation är tidskrävande då det ska sammanställas. Vi har sammanställt våra observationer och intervjuer tillsammans genom att gå igenom det som vi skrivit ned.

4.8 Studiens tillförlitlighet

Då studiens tillförlitlighet berörs används ofta begreppen reliabilitet och validitet. Stukát (2011) beskriver begreppen reliabilitet och validitet på följande sätt. Reliabilitet är den metod eller mätinstrument som används vid en studie. I vårt fall är våra mätinstrument observationer och intervjuer. Stukát beskriver validitet som giltighet, mäts det som är av vikt för studien? Vi anser att observation och intervju är metoder som passar för vår studie. Och med utgångspunkt i forskningsfrågor och intervjufrågor anser vi oss finna de svar vi söker. Genom observationerna styrker vi detta med praktiska exempel.

Trost (1997) anser att använda sig av reliabilitet och validitet vid kvalitativa studier är en smula förkastligt eftersom att strävan efter att förstå individers uppfattningar är del av grunden vid kvalitativa studier, någon direkt sanning finns inte. Dock påpekar han att studiens validitet inte är helt förkastligt då det handlar om giltighet kring det instrument som används. Kvale & Brinkmann (2009) menar att reliabilitet och validitet inte kan förkastas oavsett vilken typ av studie som genomförs. Reliabilitet handlar om hur tillförlitlig studien är och om samma studie kan genomföras på samma sätt med liknande resultat. Stukát (2011) anser att reliabilitet och validitet är mätbart inom alla typer av studie och är viktigt att visa på för att synliggöra studiens tillförlitlighet. Trost (1997) menar att reliabilitet och validitet är något som används mer vid kvantitativa studier. Vid kvalitativa studier menar han att människor förändras och

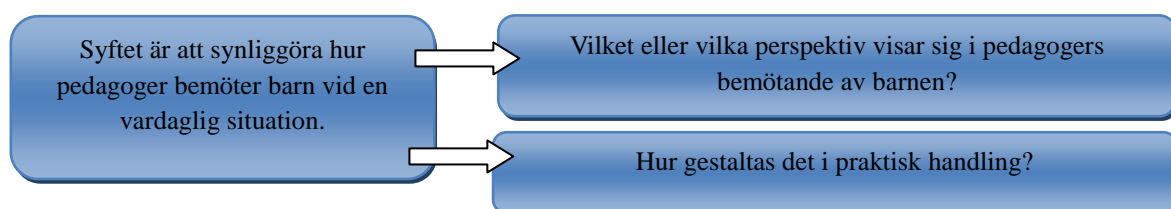
därför kan svaren bli olika vid olika tillfällen. Vi anser att reliabilitet och validitet är mätbart i vår studie då vi använt oss av två metoder som kan komplettera varandra och att våra metoder kan ge oss ett resultat till vårt syfte. Enligt Kvale & Brinkmann (2009) kan validering vara en del av hela forskningsprocessen. I sju steg beskrivs validiteten kring studiens tema, planering av studien, intervjuernas tillförlitlighet, utskrift av intervjuer, analys, validering och rapportering. Vi har använt oss av dessa sju steg under studiens gång.

Kvale & Brinkmann (2009) anser att utfallen kan bli olika beroende på vem som intervjuar och hur frågorna ställs med sina följdfrågor. Detta eftersom att intervjuer kan påverkas av den individuella intervjutekniken som används, vilket är fördelaktigt för den som intervjuar. Detta är något vi är medvetna om och vi har försökt att ställa samma frågor till alla pedagoger, dock kan följdfrågorna skilja sig åt beroende på det svar som pedagogerna gett oss. Løkken & Søbstad (1995) lyfter att det finns olika faktorer som kan påverka en observation, bland annat personliga faktorer vilket innebär fördomar som kan finnas hos observatören. I våra observationer har vi försökt att vara så neutrala som möjligt utan förutfattade meningar. Vidare nämner Løkken och Søbstad att observatörens psykiska och fysiska tillstånd kan vara avgörande för hur observationen skrivs ned, om personen är trött eller på dåligt humör speglas detta i observationen.

Trost (1997) belyser att det är viktigt att det framgår i analysen att den inhämtade datan är trovärdig för läsaren. Detta kan visas på olika sätt men främst genom att visa vilka frågor som ställts, hur dem är ställda och vilka följdfrågor som finns med. Med detta menas att läsaren kan skaffa sig en uppfattning om materialets trovärdighet. Enligt Kvale & Brinkmann (2009) får man vara beredd på att den som blir intervjuad kan ha motsättningar till vissa frågor samt undanhålla information. Vi anser att vi med fördelen har varit två personer som har lyssnat av materialet och analyserat både observationer och intervjuer. Detta gör att vår analys blivit bredare.

5 Resultat

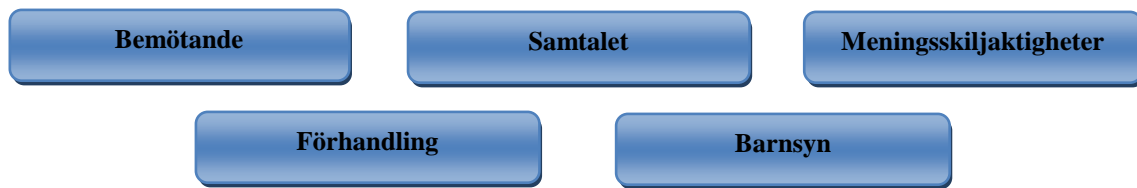
I detta avsnitt visar vi på det resultat vi funnit genom observationer och intervjuer. Vi har sammanställt observationer och intervjuer utifrån vårt syfte och våra forskningsfrågor. I vårt resultat visar vi på exempel från våra observationer med koppling mot syfte och forskningsfrågor.

Figur 4. Visar vårt syfte och våra två forskningsfrågor.

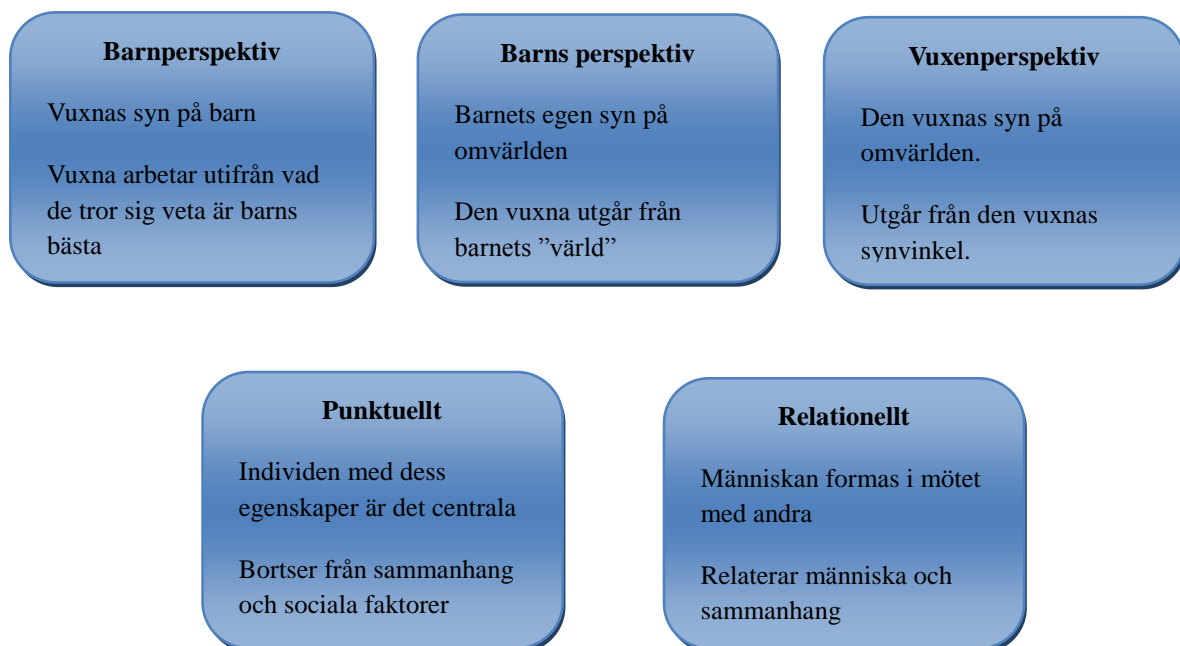
Utifrån vårt syfte och forskningsfrågor utformade vi intervjufrågor. Och med utgångspunkt från våra intervjuer och observationer har vi funnit fem temaområden. Dessa utgör rubriker

för vårt resultat där vi även berör de olika perspektiven som kommer till uttryck i observationer och intervjuer. Här nedan visar vi på vilka temaområden vi har valt.

Figur 5. Visar vilka temaområden vi har valt.

Med hjälp av våra fem temaområden har vi studerat vårt resultat med anknytning till de olika perspektiven. Bilden nedan visar på hur vi tolkar de olika perspektiven som vi använder oss av.

Figur 6. Beskriver de olika perspektiven som vi funnit i vårt resultat.

5.1 Bemötande

Det vi har funnit i våra observationer är ett positivt bemötande av barnen i form av uppmuntran från pedagogerna. Vad vi fann var att Anna, Britta, Cecilia och Eva uppmuntrar barnen att skicka maten vidare till sina kamrater och att alla pedagoger uppmuntrar barnen till att försöka själva innan pedagogen hjälper barnet.

Här nedan följer olika exempel på andra typer av positivt bemötande som vi fann vid observationerna. Exempel 1 handlar om en situation där barnen har börjat duka av från bordet och ställer de använda porslinet och besticken på matvagnen. Exemplet visar på hur Eva positivt bemöter barnets vilja om att lämna en salladsgaffel i köket istället för på matvagnen.

Exempel 1. [fältanteckning 120208]

Barn Jag vill gå och lämna den här i köket!

Eva Ja visst får du göra det.

Barnet tar gaffeln och springer iväg. Med barnet följer ytterligare fyra barn. Barnen skrattar och springer iväg till köket.

Eva skrattar och ler.

Eva Jaha, var det så många som ville gå

Undertiden fortsätter Eva och de andra barnen att duka av.

De fem barnen återvänder glada från köket. De skrattar och pratar högt i munnen på varandra.

Eva Jag skulle behöva limma fast er i stolen!

Eva och barnen skrattar.

Exempel 1 visar hur Eva positivt bemöter barnets vilja om att lämna salladsgaffeln i köket, även om det andra porslinet och besticken lämnas på matvagnen. Då de andra barnen vill följa med tillåter Eva detta och då barnen återvänder är stämningen positiv. Eva skämtar med barnen och de skrattar tillsammans. Det vi kan se är att Eva utgår från barnens perspektiv och lyssnar till det barnen uttrycker. Hon hade kunnat utgå från ett vuxet perspektiv och sagt nej för att det var många barn som skulle till köket. Vid observationen såg vi att det blev högljutt och lite oroligt men detta var inget som Eva såg som ett problem.

Vid en av observationerna fick vi se exempel på hur barn uppmuntras till att ta hjälp av varandra genom positivt bemötande. Exempel 2 handlar om hur en pedagog uppmuntrar barnen till att ta hjälp av varandra efter måltiden.

Exempel 2. [fältanteckning 120213]

Ett av barnen vid matbordet ber om att få gå från bordet. Sara följer med barnet till matvagnen där det står en bunke med rester från måltiden. Barnet stannar upp.

Sara Vill du ha hjälp med att skrapa av din tallrik?

Barnet nickar.

Sara Ta hjälp av en kompis. Du kan fråga din kompis som står här.

Sara pekar på ett annat barn och barnet ber sin kompis om hjälp. Tillsammans hjälps dem åt genom att det ena barnet håller i tallriken och det andra barnen skrapar av resterna från maten.

Sara Vad bra ni hjälps åt!

Barnen fortsätter att hjälpa varandra med den andra tallriken också.

Sara Ni är så bra kompisar som hjälper varandra.

Barnen ler och ser glada ut sedan går de vidare för att tvätta av sig.

Exemplet visar på hur pedagogen uppmuntrar barnen till att kommunicera med varandra och till att samarbeta. Istället för att Sara hjälper barnen så uppmuntras de till att klara av det själva. Hon ger barnen utrymme till att klara av situationen och stärker barnen genom positiv uppmuntran, detta visar sig i att barnen blir glada och att de fortsätter att hjälpa varandra även med den andra tallriken. Sara utgår från barnets perspektiv då hon ser att barnet har problem att skrapa av sin tallrik och hon finns med som stöd. Då hon uppmuntrar barnet till att ta hjälp av ett annat barn så ser vi att hon även har ett relationellt perspektiv, att barnen formas i mötet med varandra och Sara ser till barnets situation.

Två av pedagogerna uttrycker vid intervjun att deras förhållningssätt kan påverka barnen både positivt och negativt. De belyser att det är viktigt med det positiva och att lyfta det hos barnen genom positiv förstärkning. En av pedagogerna uttrycker att hennes bemötande kan stärka barnen genom att de får bättre självkänsla via uppmuntran. Det perspektiv som pedagogerna ger uttryck för är ett barnperspektiv. De uttalar sig om vad de anser att barnen behöver, vilket är positiv förstärkning. Vid observationstillfällena kan vi se hur pedagogerna berömmar barnen för att lyckas med att själva dela sin potatis och plocka undan sin egen tallrik. Det vi kan se är att barnen blir glada över beröm och det positiva bemötandet.

5.2 Samtalet

De fem intervjuade pedagogerna uttrycker att måltiden är en trevlig, social och lustfylld situation som ger utrymme för samtal. Anna anser att det ger henne tillfälle att se det enskilda barnet och att hon kan få kontakt med de barn som sitter vid hennes bord. Detta gör att hon känner sig mer nöjd med sitt arbete. Britta anser att det är en rolig stund på dagen där hon får höra barnen konversera med varandra och att det sker många olika samtal. Hon menar att hon får en inblick i barnens värld på ett helt annat sätt då det är en liten grupp. Det pedagogerna uttrycker är att de närmar sig ett barns perspektiv genom samtalet och att måltiden ger utrymme för detta. Brittas syn på måltiden ser vi ur ett livsvärldsfenomenologiskt perspektiv då hon vill ta del av den värld som barnen befinner sig i och ser måltiden som ett bra tillfälle. Det är där hon har möjlighet att möta barnen och lyssna till deras tankar. Sara uttrycker att måltiden är en situation som ger barnen möjlighet att utvecklas och bli självständiga. Vår tolkning är att Sara utgår från ett barnperspektiv, att hon anser att barns utveckling och självständighet är något bra för barnen.

Eva ser det som ett lustfyllt möte mellan henne och barnen och att det viktiga inte är att barnen äter, men belyser att det självklart är viktigt att de får något i magen. Hon ser det även som ett tillfälle för lärande där hon ställer frågor till barnen så de får träna på att återberätta. Men hon menar att den sociala biten är den viktigaste delen av måltiden även om det är viktigt att barnen äter något. Vår tolkning är att Eva ger uttryck för ett vuxet perspektiv, hon anger sin syn på måltiden och att barnen kan behöva träna på att återberätta.

Exempel 3 nedan visar på när Sara reflekterar med ett barn om vad som hänt tidigare under dagen.

Exempel 3. [fältanteckning 120213]

Sara Vad har ni gjort inne idag?

Barn Vi har målat.

Sara Jag hörde att ni varit nere i källaren, målade ni där?

Barn Nej, vi tittade på monster.

Sara Oj, hittade ni något läskigt monster i källaren?

Barn Ja, jag har målat ett monster.

Sara Var målade ni någonstans?

Barn Vi målade här.

Sara På avdelningen?

Barn Ja.

Exemplet visar på hur pedagogen ställer reflekterande följdfrågor till barnet och öppnar upp till reflektion.

Här nedan följer ett exempel på hur Cecilia samtalar med barnen om Gud och döden efter att ett barn har varit med om att någon skadat sig.

Exempel 4. [fältanteckning 120208]

Barn 1 Vad händer då man dör?

Barn 2 Man hamnar i himmelen.

Cecilia Ja, det är så att vissa tror på olika saker. Vissa tror på Gud och att man hamnar i himmelen.

Cecilia vänder sig till barn 2 och frågar om det barnet har någon anhörig som går i kyrkan.

Barn 2 Det vet jag inte.

Barn 3 Är Gud en flicka eller en pojke?

Cecilia Ja vad tror ni? Det kanske kan vara både och?

Barn 3 Gud låter som ett tjejnamn!

Genom exempel 4 kan vi se hur Cecilia samtalar med barnen och ställer frågor till dem. Hon befinner sig på barnens nivå och ställer frågor för att få veta hur barnen tänker kring Gud. Hon får en inblick i barnens värld och vad de tror kring Gud. Ur ett livsvärldsfenomenologiskt perspektiv så ser vi att Cecilia vill fånga hur barnen tänker och bilda sig en uppfattning om vad Gud är för dem. Det vi sett genom våra observationer är att samtalen varierar och detta är ett exempel på hur samtalet kan se ut. Pedagogerna ger uttryck för att försöka fånga ett barns perspektiv genom att samtala med barnen och ställa öppna frågor.

Anna och Eva anser att måltiden är en bra situation för samtal eftersom att det finns barn som alltid pratar och barn som är mer tystlåtna. Eva menar att det ger de tysta barnen en möjlighet att komma till tals. Anna menar att det är svårt ibland för vissa barn att göra sin röst hörd och då är det hennes uppgift som pedagog att se till att alla barnen får komma till tals. Det pedagogerna uttrycker är att de ser det som viktigt att barnen får göra sina röster hörda och att de är intresserade av att lyssna till det barnen har att säga. Vi ser det som att de ger uttryck för att fånga barns perspektiv. Vår tolkning är att pedagogerna här utgår från ett punktuellt perspektiv där de redan ser vissa barn med tillskrivna egenskaper.

”Måltiden är ett ypperligt tillfälle till allt möjligt, både att uppmärksamma varje barn eftersom att det är stora barngrupper nu. Måltiden är ett tillfälle där man sitter ner och kan i lugn och ro prata med alla. Och att man kan nyttja det till både deras egna tankar som kommer upp och vad man då har för tema för tillfället.” (Anna. Intervju 120131.)

Vid fyra observationstillfällen har vi sett att de tystlåtna barnen inte deltar i samtal i samma utsträckning som de andra barnen. Här nedan visar exempel 5 på hur Anna samtalar med barnen.

Exempel 5. [fältanteckning 120209]

Anna Vilken är din favorit superhjälte?

Barn 1 Spiderman!

Barn 2 Stålmannen. Han flyger såhär.

Barnet visar med armarna hur han flyger.

Anna frågar Barn 3 om det vet vem som flyger så. Barnet svarar inte.

Anna Vilken är din favorit superhjälte?

Barn 3 INGEN.

Anna Har du någon favoritfigur?

Barnet svarar inte och fortsätter äta. Anna samtalar vidare med de andra barnen.

I detta exempel kan vi se hur Anna försöker samtala med Barn 3 men utan respons. Barnet verkar helt ointresserat av deras samtal. Barnet svarar henne med ett kort och bestämt svar

och låter även bli att svara. Det blir svårt för Anna att samtala med barnet och hon fortsätter istället att konversera med de andra barnen. Det vi kan tolka ur denna observation är att Eva försöker inta ett relationellt perspektiv där hon försöker lyssna till de enskilda barnen och vem de är och vilken superhjälte de gillar.

Vid intervju berättar Eva att hon anser att kroppsspråket har betydelse för hur barnen bjuds in till samtal. Hon menar att en vänd rygg kan göra att barnet inte släpps in i samtalet på samma sätt som om hon skulle vända sig mot barnet. Detta är något som vi uppmärksammade vid observationerna. Där såg vi att pedagogerna vänder sig mot de barn de samtalar med och att pedagogerna då visar intresse att lyssna till det barnen har att säga. Vi tolkar det som att Eva tänker på sitt förhållningssätt och hur hon bjuder in barn till samtal då samtalet är en viktig del för att inta ett barns perspektiv.

5.3 Meningsskiljaktigheter

Pedagogerna uttrycker att de meningsskiljaktigheter som uppstår vid måltidssituationen är att barnen inte vill äta. Men att detta är inget som de lägger någon vikt i. Sara uttrycker att det är viktigt att barnen i alla fall provar att äta något och att det handlar om respekten för de som har lagat maten, men om ett barn inte vill så tvingar hon inte någon. Alla pedagogerna uttrycker vid intervjun att de inte tvingar barnen till att äta men att de försöker uppmuntra dem till att smaka, detta är även något vi sett genom våra observationer. Vår tolkning är att pedagogerna utgår från ett vuxet perspektiv där det är den vuxna som ser det som viktigt att prova av maten.

I exempel 6 kan vi se hur Sara bemöter ett barn som inte vill äta upp sin sallad.

Exempel 6. [fältanteckning 120213]

Barn Tyckte inte om salladen. Jag vill inte ha mer.

Sara Bra att du provar i alla fall. Du behöver inte äta upp.

Detta korta exempel visar på att Sara berömmar barnet för att det har smakat av salladen och att barnet inte behöver äta upp sin sallad. Det blir ingen diskussion om huruvida barnet ska äta upp eller inte och Sara lyfter det positiva i situationen. Här ser vi att Sara utgår från ett barns perspektiv då barnet ger uttryck för att det inte vill ha mer sallad.

Eva anser att det sällan uppstår några problem vid maten. Hon menar att barnen kan uttrycka att de inte vill äta, men att hon aldrig skulle göra någon konflikt av det. Eva ger uttryck av att utgå från ett barns perspektiv där hon lyssnar till vad barnet uttrycker och att hon inte upplever det som något problem tolkar vi som att hon förstår barnets livsvärld.

Genom våra observationer och intervjuer kan vi tydligt se att den meningsskiljaktighet som finns handlar om barnens beteende. Vid intervjun uttrycker Anna och Eva att de väljer att ignorera om ett barn söker respons på ett negativt sätt. Men Eva ifrågasätter sig själv i den frågan och anser att det är konstigt att hon väljer att ta det beslutet. Vår tolkning är att Anna och Eva utgår från det vuxna perspektivet och handlar efter vad de själva anser vara mest lämpat för situationen. Sara anser att det är viktigt att lyssna till det barnen uttrycker även om det är hon som vuxen som tar beslutet. Där ger Sara uttryck för att utgå från ett barns perspektiv, hon lyssnar till det barnet har att säga och det barnet uttrycker.

Nedanstående exempel visar på hur Anna bemöter ett barn som pratar om kiss och bajs.

Exempel 7. [fältanteckning 120209]

Barn *Kiss, kiss kiss. Baajs. *skrattar**

Anna *Är du mätt i magen?*

Anna *Vill du gå från bordet?*

Barnet dukar av från bordet och börjar springa runt i rummet och göra pruttjud. Anna ignorerar barnet och samtalar med de andra barnen vid bordet. Barnet kommer tillbaka till bordet och samtalar med Anna.

Detta exempel visar på att Anna förstår att barnet inte har ro att sitta och samtala som de andra barnen och hon ger barnet möjligheten att lämna matbordet. Då barnet visar ett önskat beteende vänder hon sig till de andra och ignorerar barnet som springer runt och gör pruttjud. Här utgår hon från ett barnperspektiv, hon handlar efter det hon tror är det bästa för barnet i den situationen.

Vid intervju berättar Britta att hon kan välja att inte lyssna då hon ser till barnets hälsa. Hon förklarar en situation där ett barn vill ha mycket äppelmos. Där menar Britta att hon bör stoppa för att det inte är bra för barnets kropp med så mycket socker. Hon anser att det då är viktigt att förklara för barnet varför det inte är bra för kroppen och menar att hon måste försöka styra det. Britta anser att det är hennes uppgift som pedagog att visa vägen när det gäller sådana saker som handlar om barnens välbefinnande. Hon belyser att det i vissa fall blir så att hon bara säger ”*stopp*”. Och inte förklarar för barnet. Men att detta beror på situationen, hur hon mår och hur många meningsskiljaktigheter det har varit vid måltidssituationen. Hon upplever att de yngre barnen blir mer styrda eftersom att de äldre kan förklara sig mer så Britta förstår dem. Detta var inget vi fann vid någon av våra observationer. Här ser pedagogen ur ett vuxet perspektiv där hon anser sig veta vad som är barnets bästa och ger uttryck för att yngre barn inte förstår vad som är deras eget bästa ur en hälsosituation.

5.4 Förhandling

Under våra intervjuer uttrycker Anna och Cecilia att det kan uppstå situationer då barnen ska sätta sig vid maten. Anna menar att man kan behöva locka barn på olika sätt. Cecilia berättar för oss om en situation där ett barn inte vill komma till maten och poängterar att det finns olika metoder för olika barn. Hon menar att vissa barn får man ta och lyfta upp och sätta på stolen och andra får man lirka med. Där ser vi tydligt att Cecilia uttrycker att hon utgår från barnens behov och barns perspektiv. Hon utgår från det enskilda barnet.

Exempel 8 nedan visar på hur Eva samtalar med ett barn som vill ha sitt gossedjur vid matbordet då de ska äta lunch.

Exempel 8. [fältanteckning 120208]

Eva *Ska du ha ditt gossedjur med när du äter?*

- Barn* *Ja det är min leopard!*
- Eva* *Ja men om du ska ha leoparden med då du äter kan du spilla mat på den och då måste vi ju tvätta den. Kan den inte få sitta någon annan stans?*
- Barn* *Ja...*
- Eva* *Vi kan ju sätta han här på hyllan! Bredvid tomten.*
- Barnet nickar.*
- Eva* *Vi sätter han här framför tomten så kan dom kramas. Eller så kanske han äter upp tomten?!*
- Barn* *Neej! Han är en snäll leopard!*

Exemplet visar hur Eva förhandlar med barnet och förklarar för barnet att gossedjuret kan bli smutsigt om det ska vara med vid matbordet. Hon lyssnar till barnet och förhandlar fram att leoparden ska vara på hyllan. Eva gör situationen till något positivt genom att skämta med barnet. Här anser vi att Eva till en börjar ser ur ett vuxet perspektiv, att gossedjuret kan bli smutsigt men då hon förhandlar med barnet lyssnar hon till det och ser ur barnets perspektiv, även om hon förhandlar med barnet.

Sara anser att det är viktigt att samtala med barnen vid meningsskiljaktigheter och att lyssna till det barnen har att säga, även om utgångspunkten blir att barnet får komma och sätta sig vid matbordet, trots att barnet uttrycker att det hellre vill göra något annat. Hon menar att det är skillnad på yngre och äldre barn. Detta för att äldre barn kan ta konsekvenser på ett annat sätt till exempel då det handlar om att äta eller inte. Då ett barn inte vill komma och äta så menar Sara att det även att det handlar om respekten gentemot sina kompisar i barngruppen eftersom att barnen är en del av gruppen.

”Det här med att inte lyssna till vad ett barn uttrycker, det finns inte. Utan varenda situation så lyssnar jag till det barnet uttrycker. Sen att barnet inte får sin vilja igenom, precis som barnet själv vill att det ska vara, det är en annan sak. Jag bekräftar det jag hör och det barnet säger.” (Sara. Intervju 120214)

Sara uttrycker det som även övriga pedagoger tycker är viktigt. Att de anser sig lyssna till barnet och att det är viktigt i deras arbete. Vi tolkar det som att pedagogerna försöker fånga ett barns perspektiv genom att lyssna till det barnen uttrycker.

5.5 Barnsyn

Det vi har funnit i våra observationer är att barnen utmanas under måltidssituationen. Allt från matematiska problem till att skicka maten mellan varandra. Ett exempel vi sett vid en observation är där Cecilia ber två barn hämta kniv och skärbräda innan frukten ska ätas. Hon berättar om detta för oss vid intervjun och förklarar att barnen får hämta kniven själva för att hon litar på att de klarar utav det och att hon inte heller upplevt något problem kring det. Cecilia litar på att barnen kan hantera situationen och visar barnen tillit. Sara uttrycker att barnen behöver utmanas till att upptäcka själva. Och därför tillåts barnen att få göra mycket

själva vid måltidssituationen. Detta för att hon ser dem som självständiga individer. Sara menar att hennes roll som pedagog är att ge barnen möjligheterna till att bli självständiga istället för att barnen vaggas in i att de inte kan. Här anser vi att Sara och Cecilia utgår från ett barnperspektiv som speglas av deras sätt att se på barn. Vi tolkar det som att de ser barnen som kompetenta till att utvecklas och barnen ges utrymme och tillit. Exempel 9 visar på hur en sådan situation kan se ut.

Exempel 9. [fältanteckning 120213]

Barn Jag vill ha mjölk.

Sara Du får ta mjölk. Jag kan hjälpa dig när den är full.

Sara hjälper barnet genom att hålla som stöd då barnet häller ur kannan.

Vid ett senare tillfälle...

Barn Jag vill ha mer mjölk.

Sara Ja du kan hälla själv nu då den inte är så full.

Exempel 9 visar hur Sara stöttar barnet till en början men hur hon vid senare tillfälle låter barnet som är 2 år hälla själv. Hon berättar för barnet varför hon hjälper och även att barnet klarar av att hälla själv.

5.6 Sammanfattning

Det som varit utmärkande för våra intervjuer är att alla pedagoger uttrycker att barn är olika och måste bemötas olika. Även att pedagogerna uttrycker att de ser till det individuella barnets behov och kan frånga regler för att följa dessa. Sett genom våra livsvärldsfenomenologiska glasögon så anser vi att pedagogerna ger uttryck för att se till barnets livsvärld och även att där följs barns perspektiv genom att de ser till det enskilda barnets behov. Barns perspektiv är det perspektiv som tydligast framträder i både observationer och intervjuer. Det vi såg vid observation var även att ingen tvingar barnen att äta om de inte vill. Och detta var något som fanns med i alla intervjuer. Där anser vi att pedagogerna utgår från ett barns perspektiv och lyssnar till barnet då det själva väljer vilken mat de vill äta och inte. Barnperspektiv och vuxenperspektiv är något som förekommer då pedagogerna handlar för vad de tror är barnets bästa. Vi hade svårt att finna det punktuella perspektivet i pedagogernas handlande. Detta var vid tillfälle då pedagogerna uttryckte redan tillskrivna egenskaper hos barn. Det relationella perspektivet visar sig då det handlar om den sociala konstruktionen där barnen formas i mötet med andra.

6 Diskussion

Vårt intresse kring pedagogers bemötande är något som växt fram genom vår utbildning och vi fann det som ett intressant ämne för vår C-uppsats. Under våra verksamhetsförlagda utbildningar har vi reagerat över pedagogers bemötande av barn och funderat över hur det kommer sig att barn bemöts på olika sätt? Under arbetets gång har vi fått se hur pedagoger bemöter barn vid måltidssituationen och hur de tänker kring sitt bemötande av barnen.

I detta avsnitt kommer vi att diskutera kring vår studie och det resultat vi funnit kring pedagogers bemötande av barn. Under avsnittet metoddiskussion går vi igenom hur vi har upplevt vårt sökande efter kunskap utifrån de metoder vi valt. Vi problematiserar och lyfter för och nackdelar med vår studie.

Den avslutande delen i detta avsnitt är vår resultatdiskussion. Här diskuteras resultatet som kopplas till lagar och förordningar, perspektiv och tidigare forskning genom ett livsvärldsfenomenologiskt perspektiv.

6.1 Metoddiskussion

Vi började vårt arbete med att komma överens om ett ämne som vi båda brinner för och något vi båda varit intresserade av, vilket är pedagogers bemötande av barn i förskolan. Efter det utformade vi ett syfte med forskningsfrågor som skulle ge oss det vi sökte efter i syftet. För att studera vårt syfte valde vi att använda oss av intervju och observation. Enligt Løkken & Søbstad (1995) kan användning av olika metoder ge en större bredd på resultat.

Efter att våra observationer genomförts bearbetades dessa av oss båda tillsammans där vi analyserade materialet. Att bearbeta våra observationer var väldigt tidskrävande och det var svårt för oss att finna riktlinjer för hur vi skulle gå till väga. Vi hade svårt att finna litteratur som kunde ge oss riktlinjer kring hur en observation bör analyseras. Enligt Kvale & Brinkmann (2009) kan man använda sig av meningskoncentrering vid analys av intervjuer. Då vi använde oss av meningscentrering vid våra intervjuer fann vi att detta även kunde genomföras i analys av våra observationer. Det insamlade materialet motsvarade cirka 20 sidor enbart från våra observationer och det var detta som tog tid att gå igenom eftersom att vi skulle finna delar som passade för vårt arbete.

Gillham (2008) belyser att observationer ger svar på personers handlingar, inte de personer säger sig göra utan det som verkligen sker. Vi anser att den kvalitativa ostrukturerade observationen var den metod som gav oss en tydlig bild av hur pedagogers bemötande gestaltas i praktiskt handling och även vilka perspektiv som kommer till uttryck. Då vi bearbetat observationerna insåg vi att vi enbart hade kunnat använda oss av denna metod eftersom att observationerna gav oss svar på syftet och våra forskningsfrågor. Enligt Løkken & Søbstad (1995) kan observationer med fördel användas i samband med andra metoder som till exempel intervju, då det är en användbar metod för att studera vissa företeelser.

Då vi använde oss av bandspelare under våra intervjuer tyckte vi att det underlättade intervjun för oss. Vi valde att inte föra anteckningar på grund av att vi ville kunna fokusera på den vi intervjuade. Genom att vi använde oss av bandspelaren så var det möjligt för oss att lyssna igenom intervjuerna vid flera tillfällen. Trost (1997) beskriver bandspelaren som artefakt vid intervju som något positivt då det går att lyssna på intervjuerna flera gånger och att den som intervjuat kan ta lärdom av intervjuerna genom att lyssna på dem. Då intervjuerna transkriberades så anser vi att det underlättade att kunna lyssna på intervjuerna och kunde gå tillbaka för att få med hela intervjun. Det vi märkte var att vi vid första intervjun hade bandspelaren för långt ifrån den vi intervjuade och att det var svårt att höra vissa ord och meningar. Där fick vi utgå från vårt minne av intervjun. Genom att vi använde oss av en kvalitativ forskningsintervju fick vi svar på hur pedagogerna tänkte kring sitt bemötande av barnen. Enligt Kvale & Brinkmann (2009) ger den kvalitativa intervjun ett tillträde till människors tankar kring deras upplevelser. Enligt Stukat (2011) kan en

observationsundersökning utgöra ett stabilt underlag för tolkning. Att analysera vårt insamlade material var inte fullt lika tidskrävande som observationerna, vi hade även här cirka 20 sidor att analysera då materialet transkriberats.

Då vi vid ett intervjutillfälle genomförde intervjun efter observation insåg vi att det var lättare för oss att ställa följdfrågor. Dock var det vid vår sista intervju och hade vi vetat det tidigare så hade vi genomfört våra observationer före intervjuerna. Våra intervjuer flöt på bra och samtalen var lättsamma och att det blev tyst under samtalet var inget som störde oss. Løkken & Søbstad (1995) belyser vikten av ett tryggt klimat och att detta är avgörande för vad intervjupersoner väljer att berätta. De pedagoger som vi intervjuade verkade bekväma vid intervjuerna och med våra intervjufrågor. Vi frågade pedagogerna om våra intervjufrågor och pedagogerna fann dem lättbegripliga.

6.1.1 Giltighet & tillförlitlighet

Vi turades om att göra våra intervjuer och märkte båda två att de första intervjuerna inte var lika grundligt genomförda som de resterande. Detta berodde på att vi var mer nervösa vid första tillfällena. Även om vi gjorde två testintervjuer innan känner vi att intervjuar är något som vi skulle ha behövt träna på ytterligare. Trots detta anser vi att våra intervjuer är väl genomförda och vi märkte att det fanns ett intresse hos pedagogerna då vi fick långa utförliga svar vid intervjuerna. Pedagogerna var öppna med att delge oss om sina tankar. Vi anser att vi har ställt frågor som är relevanta för vår studie och kopplade till vårt syfte. Vid intervjutillfällena såg situationerna liknande ut då vi satt i ett avskilt rum. Kvale & Brinkmann (2009) menar att resultatet från intervjuer kan skiljas åt beroende på vem som intervjuar och hur frågorna ställs. Eftersom att vi båda har intervjuat och inte intervjuar på exakt samma sätt så kan det vara bidragande till olikheter. Dock kan vi se i våra intervjuer att det finns många likheter kring de intervjuades svar.

Kvale & Brinkmann (2009) berör problematiken kring hur sanningsenliga personer är vid en intervju. Även om det de intervjuade pedagogerna säger vid intervjun inte är fullt sanningsenligt så får vi se i ett vidare steg som är observationen. Det vi kan se i vår studie är att de svar vi fått vid våra intervjuer hänger ihop med det vi funnit i våra observationer. Självklart kan även observationstillfällena ifrågasättas då de enbart är ett tillfälle och att situationerna sett olika ut. Enligt Løkken & Søbstad (1995) finns det olika typer av felkällor vid en observation som kan påverka utfallet och det är bland annat observatörens psykiska och fysiska tillstånd, fördomar för den som observeras utifrån tidigare möte, personliga faktorer och störningar. Detta är något som vi är medvetna om och som vi har försökt att ha i åtanke. Vi hade önskat att vi haft möjlighet att filma våra observationer då vi tror att det hade gett oss mer material att arbeta med, även om detta hade krävt mer tid av oss. Då vi observerade genom att skriva en löpande text hade vi svårt att fånga alla händelseförlopp och kan då ha missat värdefull information. Vi hade gärna haft mer tid på oss för att kunna utföra observationerna vid fler tillfällen då vi är medvetna om att måltidssituationen kunde ha sett annorlunda ut, en av pedagogerna hade bara två barn vid sitt bord den dagen och hon påpekade för oss att situationen inte alltid såg ut som den gjorde. Det vi märkte var att två pedagoger inte var helt bekväma med att bli observerade och detta kan vara avgörande för hur situationen såg ut.

Enligt Løkken & Søbstad (1995) är det viktigt att det finns en öppenhet mot det som ska studeras och att med hjälp av olika metoder kan förståelse nås. Detta är något vi har haft i åtanke genom hela vår studie. Vi har försökt att förhålla oss neutrala till det vi studerat och med hjälp av olika metoder har vi närmast oss pedagogernas livsvärld i förskolan.

6.2 Resultatdiskussion

I detta avsnitt diskuterar vi vårt resultat som vi funnit genom våra observationer och intervjuer. Syftet med vår studie var att synliggöra hur pedagoger bemöter barn vid en vardaglig situation, vi valde att se på måltidssituationen. Fokus har även legat på våra forskningsfrågor som var: vilket eller vilka perspektiv visar sig i pedagogers bemötande av barn och hur detta gestaltas i praktisk handling. Enligt Wikgren (2003) är pedagogik studerad ur en livsvärldsfenomenologisk ansats både individuellt och socialt. Individer kan handla ur ett individuellt perspektiv beroende på deras syn på verksamheten. Vi använder våra livsvärldsfenomenologiska glasögon för att analysera vårt resultat med hjälp av de sex steg som Bjurwill (1995, s.49) beskriver.

1. Vi har inte lagt några egna värderingar kring pedagogernas livsvärld i förskolan.
2. Vi har sett pedagogernas värld med koppling till vår egen värld och kommande yrke.
3. Vi visar på en öppenhet för att världen kan ses på olika sätt.
4. Vi har reflekterat över det vi sett och hört vilket har gjort oss medvetna om vårt sätt att tänka.
5. Vi har varit självkritiska till vår studie.
6. Genom att intervjua och observera pedagogerna för att sedan tolka vårt resultat har vi försökt få det dolda att framträda.

Det fenomen vi studerat är pedagogers bemötande av barn i förskolan genom den pedagogiska måltiden. Bengtsson (2001) beskriver livsvärlden som den värld där vi förskaffar oss erfarenheter och genom olika verktyg kan förstå människors livsvärld.

Resultatet visar att pedagogerna utgår från ett barns perspektiv genom att lyssna till det barnen uttrycker och ser till det enskilda barnets behov. Halldén (2003) anser att barns perspektiv är då man utgår från ett perspektiv som är barnets och försöker förstå det barnet erfar i den värld som barnet lever i. Enligt Lpfö 98 ska pedagoger arbeta för att barn får sina behov respekterade och tillgodosedda. Detta är även något som framkommer i Barnkonventionen. Sett ur ett relationellt perspektiv så formas människor i mötet med varandra och att det är viktigt att pedagoger sätter sig in i barnens situation. von Wright (2002) anser att människan sett ur ett relationellt perspektiv bör kopplas till ett sammanhang och i relationen till andra för att skapa sig en förståelse för andra människor. I närmandet av barns perspektiv ur ett relationellt perspektiv så är det viktigt att skapa sig en förståelse för barnet och se till de sociala aspekter som kan påverka hur barnet handlar.

Det som var utmärkande i vårt resultat var att endast en pedagog belyser vikten av att samtala i arbetslaget och uttrycker att hon arbetar utifrån barnens perspektiv då verksamheten utformas. Detta genomförs genom att pedagogen använder sig av dokumentation och tar där tillvara på det barnen sagt och försöker tolka det. Detta är något som Arnér & Tellgren (2006) ifrågasätter och belyser att barn bör få mer inflytande över verksamheten och då den planeras, och de menar att det är en etikett på hur vi ser på barn. Resultatet visar att alla fem pedagoger uttrycker för att barns behov är viktigt och att det är av betydelse att utgå från barnens perspektiv.

Genom resultatet kan vi se att måltiden är en situation som ger pedagogerna ett tillfälle att möta det enskilda barnet och som ger möjlighet till samtal. Genom att pedagogerna visar en vilja till att lyssna på barnet och ta till vara på dess tankar anser vi att de försöker fånga ett barns perspektiv. Pramling- Samuelsson & Sheridan (2003) anser att vuxna strävar efter att anlägga ett barns perspektiv och för att göra det måste man se till barnens förståelse av världen på ett eget sätt. Tre av pedagogerna uttrycker vikten av att låta alla barn komma till tals och enligt Lpfö 98 så ska pedagoger ge alla möjlighet att delta vid samtal. Resultatet visar att pedagogerna lyssnar till det barnen visar för dem och tar till vara på detta för att komma närmare barnens livsvärld. Johansson (2001) beskriver förskolan som en del av barnens livsvärld där barn och vuxna lever tillsammans. I resultatet kunde vi se att pedagogerna tar del av barnens tankar och erfarenheter genom att närma sig ett barns perspektiv.

Skolverket (2010) framhåller även vikten vid att lärande ska baseras på samspel mellan barn och vuxna och det är något vi ser tydligt vid måltidssituationen. Pedagogerna finns till som stöttning för barnen och utgår från barnets perspektiv då barnen behöver hjälp. Genom att se till situationer vad barnet behöver där och då. Pramling- Samuelsson & Sheridan (1999) belyser vikten av att respektera barnen och att pedagogens arbete är att sätta sig in i barnets livsvärld och möta barnet där de befinner sig. Det vi ser i resultatet är att samtalet har stor betydelse för pedagogers möte med barnen. Arnér & Tellgren (2006) lyfter vikten av att lyssna till det barnen uttrycker samt den mänskliga kommunikationen för att skapa samspel. Resultatet visar att pedagogerna är intresserade av samtal med barnen och ställer följdfrågor till barnen för att öppna upp för samtal och få en inblick i barnens värld. Pramling- Samuelsson & Sheridan (2003) menar att det viktiga är att reflektera med barnet men att det inte sker i stor utsträckning. Pedagogernas följdfrågor visar ett intresse för det barnen uttrycker och genom exempel 3 kan vi se hur Sara reflekterar med barnet över det som skett tidigare under dagen. Resultatet visar att Sara ställer följdfrågor för att få barnen att reflektera, där emot framgår det inte någon gemensam reflektion i resultatet. I resultatet kunde vi se att pedagogerna reflekterar med barnen med hjälp av följdfrågor och kan på så vis närma sig ett barns perspektiv.

Resultatet visar att den sociala aspekten är en viktig del av måltiden för pedagogerna och likhet med Johansson & Pramling- Samuelsson (2001) visar vårt resultat att det finns olika mål med måltidssituationen. Resultatet av vår studie visar vikten av att förstå barns livsvärldar där pedagogens bemötande är avgörande för hur måltidssituationen utspelar sig. I resultatet kunde vi se att Evas positiva bemötande av barnen speglade av sig på den grupp av barn som hon hade vid sitt matbord. Detta kan vi se i exempel 1. Hon bemöter barnen ur deras perspektiv och skämtar med barnen. Även om ljudnivån är hög och barnen springer så verkar det inte störa henne. von Wright (2000) beskriver det relationella perspektivet och att det är beroende av sammanhang och att människor formas i mötet med varandra. Resultatet visar hur Eva och barnen formas i mötet med varandra.

Det vi ser i våra intervjuer och observationer var att pedagogerna utgår från det enskilda barnet och dess behov. Skolverket (2011) anser att barns åsikter ska tas till vara på och att det skall finnas en helhetssyn på barn och barns behov. Cecilia ger uttryck för att hon använder sig av olika metoder för olika barn vid bemötande och ser till det enskilda barnet. Vilket även framgår hos alla fem pedagoger.

Det vi har funnit är att pedagoger kan se ur ett barns perspektiv vid måltidssituationen även om barnet inte får sin vilja igenom. Pramling- Samuelsson & Sheridan (2003) anser att det är viktigt att lyssna och tolka det barn säger för att barn ska tas på allvar och kunna påverka sin

situation, för att barnen ska känna sig förstådda och delaktiga. Det handlar om att lyssna och förstå det barnet säger och ger till uttryck för och att försöka förstå barnets livsvärld och respektera den, även om pedagogen och barnet inte har samma utgångspunkt. Detta visar att pedagogen befinner sig i en maktposition gentemot barnet då pedagogen har större inflytande över att ta beslut. Arnér & Tellgren (2006) anser att det är viktigt att låta barnens åsikter och tankar komma till uttryck eftersom att den vuxna har en maktposition. Johansson (2003b) ger ett exempel där en vuxen tvingar ett barn att äta sin mat för att det skulle vara barnets bästa. Johansson menar att det är där den vuxna står i maktposition. Detta är i motsats till vår studie där resultatet inte visar några tendenser till att den vuxna står i form av maktposition där barnen tvingas äta sin mat. I resultatet kunde vi se att pedagogerna finns med och vägleder barnen och att i vissa fall tas beslut även om barnens åsikt är av densamma som pedagogens. Det är där resultatet visar på en maktposition.

Pedagogerna utgår från ett vuxenperspektiv då de uttrycker vad de anser är viktigt för barnen, till exempel att de behöver tränas på att återberätta och att barn behöver lära sig att bli självständiga. Detta är inget som vi märkte att barnen hade gett uttryck för utan att det var vad de vuxna ansåg var viktigt för barnen. Det vi fann var att barn redan kan ha tillskrivna egenskaper som till exempel att vissa barn är mer tysta än andra barn. Sett ur ett punktuellt perspektiv är detta redan en tillskriven egenskap som är givna barnen och sett till barnens historia. von Wright (2000) beskriver det punktuella perspektivet som tidsbegränsat och att det som varit är det som komma skall. von Wright (2002) anser att människan sett ur ett punktuellt perspektiv kopplas bort från socialt sammanhang och att individens egenskaper är något som finns i dess inre. Trots detta kan vi se att pedagogerna tänker ur ett relationellt perspektiv. Där de uttrycker att de ”tysta” barnen bör ges möjlighet att komma till tals. Det vi tydligt kan se är att pedagoger handlar efter vad de tror är barns bästa utifrån ett barnperspektiv. Vid intervju berättar Britta om hur ett barn vill ösa äppelmos och att hon anser att det är hennes roll som pedagog att handla efter det hon anser är det bästa för barnet. Detta visar att pedagogerna handlar med omsorg gentemot barnen och att det är i de situationer barnperspektivet blir som tydligast. Resultatet visar att barnperspektivet speglar den vuxnas syn på barn och den barnsyn vi kan se är att pedagogerna visar en tillit till barnets förmågor dock uttrycks en skillnad då det gäller yngre barn och det är där ett barnperspektiv tas. Enligt Johansson (2003a) är barnsyn hur vuxna uppfattar, bemöter och förhåller sig till barnen som personer.

Johansson & Pramling- Samuelsson (2001) fann i sin studie att de meningsskiljaktigheter som uppstår ofta handlar om barns beteende. Detta i likhet med vår studie. Vid intervju uttrycker Anna och Eva att de kan välja att ignorera de barn som visar upp ett negativt, oönskat beteende. Där anser vi att det vuxna perspektivet kommer till uttryck då det är pedagogerna som själva avgör vad som är ett oönskat beteende. Arnér, & Tellgren, B. (2006) anser att vuxenperspektivet inte är barnets egna perspektiv och att det finns en tendens att vuxna utgår från ett vuxet perspektiv trots att avsikten är att ta till vara på barnens tankar. Resultatet visar att Anna försöker att sätta sig in i barnets situation. Men då barnet visar ett oönskat beteende väljer hon att ignorera. Vi undrar där emot varför man väljer att ignorera? Kan det vara för att pedagogerna inte förstår varför barnet agerar på det sätt som barnet gör? Frågan vi ställer oss är varför man inte frågar barnet?

6.2.1 Sammanfattning

Det som var utmärkande för vår studie var att barns perspektiv förekommer mer än det vuxna perspektivet och barnperspektivet. Detta var även något som pedagogerna gav uttryck för vid intervjuerna och det vi kunde se genom våra observationer. Johansson (2003b) liksom Arnér & Tellgren (2006) menar att pedagoger uttrycker att de utgår från ett barns perspektiv men att det är det vuxna som dominerar, detta är något som inte överensstämmer med vår studie. Det vi kunde se var att pedagogerna la stor vikt i att samtala och lyssna till barnen. Johansson (2003b) beskriver pedagogers bemötande utifrån ett barns perspektiv där pedagoger lyssnar till det barnen uttrycker och försöker förstå vad barnet vill. Det vi kan se är att det finns en önskan om att se ur ett barns perspektiv och pedagogernas barnsyn speglas i deras möte med barnen. Vi finner att pedagogerna ser barn som kompetenta och att det finns en respekt gentemot barnen. Med barnsyn menar vi hur vuxna uppfattar barn och hur de förhåller sig till dem. Pedagogerna har genomgående visat att det finns en respekt gentemot barnen. Resultatet visar på ett positivt bemötande mellan pedagog och barn.

Att måltiden är ett socialt möte mellan pedagog och barn är något alla pedagoger uttrycker i intervju och det är även något vi ser genom våra observationer. Resultatet av detta är att måltiden är en viktig del av dagen som ger ett tillfälle för pedagogerna att möta barnen och kommunicera, vilket Johansson & Pramling-Samuelsson (2001) även har funnit i sin studie. Enligt Johansson (2003b) liksom Arnér & Tellgren (2006) är samtalet viktigt och att pedagogen lyssnar på barnet är av stor vikt då barns perspektiv intas. Vi anser att vår studie tydligt vilar på vårt syfte som var att synliggöra hur pedagoger bemöter barn i en vardaglig situation i förskolan. Vi visar tydligt på de olika perspektiven som träder fram i pedagogers bemötande av barn och detta synliggörs i våra exempel under resultat. Qvarsell (2003) anser att barns perspektiv och barnperspektivet är två svårtydliga begrepp men vi anser att genom vår studie kan vi tydligt redogöra för hur vi ser på perspektiven. Bilden nedan visar på hur vi har kopplar de olika perspektiven till varandra.

Det vi funnit i vår studie är att barns perspektiv kan kopplas till det relationella perspektivet. Eftersom att människor formas i mötet med varandra och det är genom mötet som pedagoger kan närma sig ett barns perspektiv. Det vuxna perspektivet finner vi i både relationellt och punktuellt perspektiv då pedagogerna lyssnar till det enskilda barnet och försöker sätta sig in i barnets situation och lyssnar till vem barnet är. Sett ur ett punktuellt perspektiv kan vi se att pedagogerna vid ett tillfälle redan tillskriver barnen roller som är baserade på deras individuella egenskaper. Barnperspektivet som vi anser ligger väldigt nära ett vuxenperspektiv kan vi även koppla till det punktuella perspektivet där Britta berättar om att yngre barn blir mer styrda än de äldre barnen. Vi anser att det handlar om att de yngre barnen redan är tillskrivna egenskaper.

Det vi fann i vår studie var enligt oss ett positivt resultat och vi vill påpeka att vårt resultat inte kan generaliseras, då detta resultat enbart vilar på fem pedagogers handlingar och utsagor. Det positiva resultatet gläder oss då vi tidigare sett exempel på hur pedagoger bemöter barn på ett mindre bra sätt, där de inte lyssnar till det barn uttrycker och visar brist på respekt gentemot barnen. De pedagoger som deltagit i vår studie har visat att det finns en respekt för barnen och det barn uttrycker.

7 Förslag på fortsatt forskning

En grundtanke vi hade var att studera fler situationer och den andra situationen vi hade velat titta på var på- och avklädning eftersom att detta är en situation som sker dagligen och där pedagog och barn möts. Det hade varit intressant att se fortsatt forskning kring den situationen. Något som även skulle vara spännande är att se forskning kring pedagogers bemötande mer övergripande, att inte enbart studera enskilda situationer. Något som skulle vara intressant är även att se hur barn tänker kring pedagogernas bemötande. Vi anser att det skulle vara intressant att se en studie kring hur stort utrymme barnen får då verksamheten utformas.

7.1 Implikationer för kommande yrkesverksamhet

I början av denna C- uppsats ställde vi oss frågan om hur det kommer sig att pedagoger bemöter barn på olika sätt? Vi ville veta hur och om pedagoger tar ett barns perspektiv i det vardagliga arbetet i förskolan. Under arbetets gång fann vi ett positivt bemötande och en önskan om att ta barns perspektiv vilket vi såg som något positivt. Vi har även själva blivit mer medvetna om hur pedagogers bemötande kan påverka barn och det är något vi bär med oss in i vårt kommande yrke som förskollärare.

Inom förskolan anser vi att pedagoger och barn lever i en gemensam livsvärld men att den upplevs på olika sätt och att det då är viktigt att närma sig ett barns perspektiv för att förstå barnens syn på deras värld och förskolan. Med koppling till vårt framtida yrke vill vi uppmärksamma pedagogers bemötande och hur viktigt det är för både barn och verksamhet.

Referenser

- Alerby(1998). *Att fånga en tanke. En fenomenologisk studie av barns och ungdomars tänkande kring miljön*. Universitetsstryckeriet: Luleå. ISBN: 1402-1544
- Arnér (2009). *Barns inflytande i förskolan- en fråga om demokrati*. Lund: Studentlitteratur. ISBN: 978-91-44-05332-5
- Arnér & Tellgren (2006). *Barns syn på vuxna- att komma nära barns perspektiv*. Studentlitteratur. ISBN: 978-91-44-04345-6
- Bengtsson(2001). *Sammanflätningar*. Bokförlaget Daidalos AB. ISBN: 91-7173-152-0
- Bengtsson(2005). *Med livsvärlden som grund*. Malmö AB: Studentlitteratur. ISBN: 978-91-44-03797-4
- Bjurwill, C. (1995). *Fenomenologi*. (s.49.) Lund: Studentlitteratur. ISBN: 91-44-47961-1
- Dahlberg, K., Dahlberg, H., & Nyström, M. (2008). *Reflective Lifeworld Research*. The authors and Studentlitteratur. ISBN: 978-91-44-04925-0
- Ferm, C. (2003). *Livsvärldsfenomenologi som grund för musikpedagogisk forskning- ontologi och metodologi*. I Alerby, E., & Bengtsson(red). *Några nedslag i livsvärlden. Teori och praktik i pedagogisk forskning*. (s.43-62). Universitetsstryckeriet: Luleå tekniska universitet. ISSN: 1402-1528
- Gillham, B. (2008). *Observation Techniques- structured to unstructured*. MPG Books Ltd, Bodmin, UK. ISBN: 9780826496294
- Johansson (2001). *Små barns etik*. Stockholm: Liber AB. ISBN: 91-47-04986-3
- Kvale & Brinkmann (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund:Studentlitteratur. ISBN: 978-91-44-05598-5
- Løkken, G., & Søbstad, F. (1995). *Observation och intervju i förskolan*. Oslo:Studentlitteratur. ISBN: 91-44-60261-8
- Olsson, H., & Sörensen, S. (2001). *Forskningsprocessen- kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Stockholm: Liber AB. ISBN: 91-47-04958-8
- Pramling- Samuelsson, I., Sommer, D., & Hundeide, K. (2011). *Barnperspektiv och barnens perspektiv i teori och praktik*. Stockholm: Liber AB. ISBN: 978-91-47-09992-4
- Schüts, A. (1999). *Den sociala världens fenomenologi*. (s.78.) Uddevalla: Bokförlaget Daidalos AB. ISBN: 91-7173-082-6
- Skolverket. (2010). *Läroplan för förskolan. (Lpfö 98)*. (Ny, rev. utg.). Stockholm. ISBN: 978-91-38325-38-4

Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur. ISBN: 978-91-44-05226-7

Trost, J. (1997). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur. ISBN: 91-44-00374-9

Wikgren (2003) *Hur kan ett livsvärlds fenomenologiskt perspektiv bidra till en förståelse av rektorns handledande i ett förändringsarbete?* I Alerby, E., & Bengtsson (red). *Några nedslag i livsvärlden. Teori och praktik i pedagogisk forskning*. Universitetsstryckeriet: Luleå tekniska universitet. ISSN: 1402-1528

von Wright (2000). *Vad eller vem? En pedagogisk rekonstruktion av G. H. Meads teori om människans intersubjektivitet*. Uddevalla: Bokförlaget Daidalos AB. ISBN: 91-7173-127-X

Elektroniska referenser

Halldén (2003). *Barnperspektiv som ideologiskt och metodologiskt begrepp*. Pedagogisk forskning i Sverige. Årg. 8. (1-2) s.12-13. ISSN: 1401- 6788
<http://www.ped.gu.se/pedfo/pdf-filer/hallden.pdf>

Johansson (2003a). *Att närma sig barns perspektiv. Forskares och pedagogers möten med barns perspektiv*. Pedagogisk forskning i Sverige. Årg. 8. (1-2) s.42-57. ISSN: 1401- 6788
www.ped.gu.se/pedfo/pdf-filer/johansson_e.pdf

Johansson (2003b). *Möten för lärande- Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Skolverket. Kalmar: Lenanders grafiska AB. ISBN: 91-85009-30-X
http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat/2.5006?_xurl=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D1152

Johansson, & Pramling- Samuelsson, I. (2001). *Omsorg – en central aspekt av förskolepedagogiken- Exemplet måltiden*. Pedagogisk forskning i Sverige. Årg. 6. (2) s.81-101. ISSN: 1401- 6788
<http://www.ped.gu.se/pedfo/pdf-filer/johpram.pdf>

Pramling- Samuelsson, I., & Sheridan, S. (2003). *Delaktighet som värdering och pedagogik*. Pedagogisk forskning i Sverige. Årg. 8. (1-2) s.70-84. ISSN: 1401- 6788
<http://www.ped.gu.se/pedfo/pdf-filer/pramsher.pdf>

Quarsell, B. (2003). *Barns perspektiv och mänskliga rättigheter. Godhetsmaximering eller kunskapsbildning?* Pedagogisk forskning i Sverige. Årg. 8. (1-2) s.101-113. ISSN: 1401- 6788
<http://www.ped.gu.se/pedfo/pdf-filer/qvarsell.pdf>

Skolverket. (2000). *Med demokrati som uppdrag: en temabild om värdegrunden*. Stockholm: Statens skolverk.
http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat/2.5006?_xurl=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D721

Skollag (2010:800). SFSnr 2010:800. (ändrad 2011:878) Hämtad 2011-09-23
<http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=3911&bet=2010:800>

Unicef (2009). *Barnkonventionen: FNs barnkonvention om barnets rättigheter*. Hämtad 2011-09-23, från: <http://unicef-porthos-production.s3.amazonaws.com/barnkonventionen-i-sin-helhet.pdf>.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet. Elanders Gotab. ISBN: 91- 7307- 008- 4
http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_t_f_2002.pdf

von Wright (2002). Det relationella perspektivets utmaning. (www.skolverket.se)
<http://sp.lhs.se/kurshemsidesdokument/6618620102//dokument/Skolverket+2001.pdf>

Intervjuguide

Syfte

Är att synliggöra hur pedagoger bemöter barn vid en vardaglig situation i förskolan.

Forskningsfrågor

Intervjufrågor

Vilket eller vilka perspektiv visar sig i pedagogers bemötande av barnen?

Beskriv hur en måltidssituation kan se ut...

Om det uppstår meningsskiljaktigheter vid situationen, hur bemöter du då barnen?

- Beskriv hur du bemöter barnen vid dessa situationer...

Finns det situationer där du av något skäl väljer att inte lyssna till det barnet uttrycker?

- Vad kan det bero på?

Hur gestaltas det i praktisk handling?

Finns det skrivna/ oskrivna regler vid någon av situationerna som man kan frånga till följd av att följa barnets behov?

- Ge ett exempel på när barnen kan frånga en vardaglig rutin

Vad tror du att ditt bemötande har för betydelse för barnen?

- Hur kan det påverka barnen? Positivt/negativt

Intervjufrågor

Inledande frågor:

1. Hur många år har du arbetat inom förskolan?
2. Vad har du för utbildning?
3. Vilken åldersgrupp arbetar du med?

Frågeområde: Hur pedagoger i förskolan bemöter barn vid måltidssituationen

1. Beskriv hur en måltidssituation kan se ut
2. Om det uppstår meningsskiljaktigheter vid situationen, hur bemöter du då barnen?
- Beskriv hur du bemöter barnen vid dessa situationer...
3. Finns det situationer där du av något skäl väljer att inte lyssna till det barnet uttrycker?
- Vad kan det bero på?
4. Finns det skrivna/ oskrivna regler vid situationen som man kan frånga till följd av att följa barnets behov?
- Ge ett exempel på när barnen kan frånga en vardaglig rutin
5. Vad tror du att ditt bemötande har för betydelse för barnen?
- Hur kan det påverka barnen? Positivt/ negativt

Exempel på följdfrågor:

Vi har valt att göra en intervjuguide för att tydliggöra de frågor som vi ställt utifrån våra forskningsfrågor. Kvale & Brinkmann (2009) ger exempel på olika följdfrågor som kan ställas vid en intervju. Vi har valt att ha med följande exempel som följdfrågor för att underlätta vid intervjun:

- Kan du berätta mer?
- Hur upplevde du det?
- Kan du ge en mer detaljerad beskrivning?
- Vad känner du för det?
- Vad har du för uppfattning i den frågan?
- Har vi förstått dig rätt...?

Hej!

Tack för att du vill ställa upp och delge dina erfarenheter till oss och vårt examensarbete. Vi är två studenter som läser till förskollärare vid Luleå tekniska universitet och är nu i slutet av vår utbildning. Nedan kommer en förklaring kring vårt arbete. Detta är för att du ska få en insikt i våra tankar kring arbetet.

Under våra år på förskolläraryt utbildningen har vi fått vara ute på en rad olika verksamhetsförlagda utbildningar. Vi har fått se både bra och mindre bra exempel på hur pedagoger bemöter barn i verksamheten. Frågan vi har ställt oss är vad är det som gör att pedagoger bemöter barn på olika sätt? Vi har valt att studera om och hur pedagoger inom förskolan utgår från barnets perspektiv i sitt arbete. Här har vi valt att fokusera på ett område, den pedagogiska måltiden. Varför vi väljer att studera detta område är för att det är en del av det vardagliga arbetet, där pedagog och barn dagligen möts i förskolan. Vi vill veta mer hur pedagoger tänker kring sitt arbete med barn samt vilket eller vilka perspektiv som ligger till grund för deras handlande.

Syfte

Är att synliggöra hur pedagoger bemöter barn vid en vardaglig situation i förskolan.

Frågeställning

1. Vilket eller vilka perspektiv visar sig i pedagogers bemötande av barnen?
2. Hur gestaltas det i praktisk handling?

Vi vill påpeka att det material som vi samlar in är konfidentiellt och du kan när som helst avbryta din medverkan eftersom att din medverkan är frivillig. Vi kommer inte att skriva ut ditt namn, vilken förskola du arbetar på och inte heller vilken kommun den tillhör. Detta är för att följa de forskningsetiska principer som finns för att skydda din identitet.

Med vänliga hälsningar

Lisa Gabrielsson & Ida Heinoen

Har du några frågor så kan du nå oss på:

Lisa: lisgab-7@****

Ida: idahei-8@****